

6. DAĻA

ĶĪNAS KOMUNISTISKĀ PARTIJA SAGRĀVUSI TRADICIONĀLO KULTŪRU

Priekšvārds

Kultūra ir nācijas dvēsele. Garīgie faktori cilvēcei ir tik pat nepieciešami kā fiziskie faktori – tādi kā tautība un dzimtene.

Nācijas attīstības vēsturi raksturo tās kultūras mantojums. Pilnīga tradicionālo kultūras vērtību iznīcināšana novedīs pie nācijas izzušanas. Senās nācijas, kas radījušas brīnišķīgas civilizācijas, izzuda, kad izzuda viņu kultūra, pat ja viņu nācijas cilvēki izdzīvoja. Ķīna ir vienīgā valsts pasaulē ar 5000 gadus ilgu nepārtrauktu senās kultūras mantojumu. Tās tradicionālās kultūras iznīcināšana ir milzīgs noziegums.

Pastāv uzskats, ka tradicionālā Ķīnas kultūra nākusi no Dieviem. Tā sākas ar mītu par to, kā Paņgu radīja Debesis un Zemi*¹, par to, kā Ņuva radījusi cilvēku*², kā Šeņnuns atklājis simtiem ārstniecisko augu*³ un Cansje izveidojis ķīniešu rakstību*⁴. Ķīniešu kultūras dzīslās plūst Dao gudrība par Debesu un cilvēces vienotību, kas skaidri izteikta Laodzi

¹ Ķīniešu mitoloģijā Paņgu bija pirmā dzīvā būtne, kas radījusi visu esošo.

² Ķīniešu mitoloģijā Ņuva – dieviete, kas radījusi cilvēci, kamēr citi ticējumi vēsta, ka to paveicis Paņgu. Pati dieviete un viņas vīrs Fu Sji, kurš bija pirmais no Trim Valdniekiem, bieži vien tiek uzskatīti par “cilvēces vecvecākiem”. Viņa un Fu Sji bieži tika attēloti ar čūsku vai drakonu astēm ķermeņa apakšējās daļas vietā, jo tieši drakonu izskatā viņa kopā ar vīru veidoja upes, novēršot plūdus. Viņa ir tā, kas uzmana sienu, kas balsta Debesis. Ja šī siena sagrūst, viss tiks iznīcināts.

³ Šeņnuns (Dievišķais zemkopis) – ķīniešu mitoloģijas varonis, bija otrais no leģendārajiem valdniekiem, kurš dzīvojis pirms apmēram 5000 gadiem un mācījis ļaudīm zemkopību. Viņš klasificējis arī simtiem ārstniecisko augu (tai skaitā arī indīgos), pašaizliedzīgi izmēģinot to iedarbību uz sevi. Tas devis ārkārtīgi nozīmīgu ieguldījumu tradicionālās ķīniešu medicīnas attīstībā.

⁴ Cansje – viens no senās Ķīnas leģendārajiem mitoloģijas personāžiem. Tiek uzskatīts par Dzeltenā imperatora (pēdējā no Trim valdniekiem) oficiālo vēsturnieku un ķīniešu rakstības izgudrotāju. Cansje vārdā nosaukta ķīniešu hieroglifu ievadišanas metode datorā.

darbā “Dao De dzjin”⁵: “Cilvēks seko Zemei, Zeme seko Debesīm, Debesis seko Dao un Dao seko tam, kas ir dabiski,” un Konfūcija “Lielajā mācībā”: “Lielā mācība mudina pilnveidot tikumību.” Lai iepazīstinātu sabiedrību ar savām idejām, pirms 2000 gadiem Konfūcijs izveidoja skolu, kuras pamatā ir pieci svarīgākie tikumi: humānisms, taisnīgums, rituāla ievērošana (uzvedības normas), gudrība un uzticība. Pirmajā gadsimtā Ķīnā ienāca Šakjamuni budisms, kurā akcentēta žēlsirdība un visu dzīvo būtņu glābšana. Tas ievērojami bagātināja ķīniešu kultūru. Vēlākos laikos konfūcisms, daoisms un budisms kļuva par ķīniešu sabiedrībā izplatītākajām ticībām. Tās, kā visiem zināms, vadīja Tan dinastiju (618.-907.) pretī uzplaukumam un slavas virsotnēm.

Neskatoties uz to, ka ķīniešu nācija vēstures gaitā ir piedzīvojusi daudzkārtējus iebrukumus un triecienus, ķīniešu kultūra izrādījies ārkārtīgi izturīga un dzīvotspējīga, un tās būtība tika pārmantota no paaudzes uz paaudzi. Doma, ka “Debesis un cilvēks ir vienoti” atspoguļo mūsu senču uzskatus par Visumu. Sabiedrības priekšstati ir balstīti uz principu, ka “labestība tiks atalgota, bet par ļaunumu pienāksies sods”. Elementārā tikumības norma – “nedarīt citiem to, ko tu negribētu, lai dara tev”, cilvēku sabiedrības normas – “uzticība, godbijīga izturēšanās pret vecākiem, atturība un taisnīgums” un konfūcisma pieci svarīgākie tikumi – “humānisms, taisnīgums, rituāla ievērošana (uzvedības normas), gudrība un uzticība” – ir iedibinājuši sabiedrības un cilvēku morāles pamatus. Balstoties uz šīm vērtībām, ķīniešu kultūra iemiesoja sevī godīgumu, labestību, saskaņu un iecietību. Vienkāršie ķīnieši turēja godā Debesis, Zemi, valdnieku, vecākus un skolotāju. Dieva (Debesu un Zemes) godāšana, uzticība savai zemei (valdniekam), ģimenes (vecāku) godāšana un cieņa pret skolotāju balstās uz dziļi iesakņojušos ķīniešu tradīciju kultūras iekšējo saturu. Tradicionālā ķīniešu kultūra tiecās pēc harmonijas starp Visumu un cilvēku, tajā īpaša vērība tika veltīta sevis

⁵ “Dao De dzjin” (Grāmata par ceļu un tā spēku) – viens no nozīmīgākajiem daoisma kanoniem, kuru sarakstījis Laodzi (Godātais Skolotājs). Laodzi dzīvojis VI gadsimtā p.m.ē. Džou dinastijas valdīšanas laikā Ču valstī. Tiek uzskatīts, ka Laodzi īstais vārds bija Li Er vai Lao Taņš. Viņš bija galma arhivārs un konsultēja Konfūciju rituālu jautājumos. Mīts vēsta, ka vecumdienās Laodzi atstājis Ču valsti, lai dotos uz rietumu kalniem. Pie Ķīnas rietumu robežas viņu apturējis sardzes kareivis, lūgdams izklāstīt tam savu mācību. Tad Laodzi sarakstījis darbu, kas sastāv no apmēram 5000 hieroglifiem un ir pazīstams kā “Dao De dzjin”. Pabeidzis rakstīt savu darbu, Laodzi turpinājis ceļu uz rietumiem, un vairs neviens par viņu neko nav dzirdējis.

pilnveidošanai. Tā balstījās uz stingru ticību konfūcisma, budisma un da-
oisma pilnveidošanās ceļam, bruņojot ķīniešus ar pacietību, nodrošinot
sabiedrības izaugsmi, cilvēku sabiedrības morāles aizsardzību un īstenu
ticību.

Atšķirībā no likuma, kas nosprauž stingras robežas, kultūra ierobežo
ļoti saudzīgi. Pēc pastrādāta nozieguma likums paredz sodu, bet kultūra,
būdama dziļi tikumiska, novērš pašu nozieguma rašanās cēloni. Sabiedrī-
bas morāles normas parasti atspoguļojas tās kultūrā.

Ķīnas vēsturē tradicionālā kultūra sasniedza savu uzplaukumu Tan
dinastijas laikā, kas sakrita ar ķīniešu nācijas varenības uzplaukumu. Arī
zinātne attīstījās unikāli, izpelnoties citu tautu atzinību. Uz Tan dinastijas
galvaspilsētu Čanaņu mācīties brauca no Eiropas, Tuvajiem Austrumiem
un Japānas. Tāpēc valstis, kas robežojās ar Ķīnu, uzskatīja to par metro-
poli. “Neskaitāmas valstis personīgi ieradās, kaut arī tam bija vajadzīga
daudzpakāpju tulkošana un pazemīga robežu pāriešana.”⁶ Pēc Cjiņ di-
nastijas valdīšanas (221.-207. g.p.m.ē.) Ķīnas teritorija bieži tika pakļau-
ta atsevišķu cilšu uzbrukumiem. Galvenokārt tas notika Sui (581.-618.),
Tan (618.-907.), Juan (1271.-1368.) un Cjin (1644.-1911.) dinastiju valdī-
šanas laikā, bet tas atgadījās arī citos laikos, kad etniskās minoritātes no-
dibināja savu valsts iekārtu. Neskatoties uz to, visas šīs etniskās grupas
pilnībā asimilējās ar ķīniešu dzīves veidu. Tas norāda uz tradicionālās
ķīniešu kultūras vienojošo spēku. Kā reiz sacījis Konfūcijs: “Tālab, ja
ļaudis, kas nākuši no tālienes, ir nepieņemīgi, izmainiet viņus, pilnveido-
jot kultūrā un tikumā.”⁷

Kopš ĶKP 1949. gadā bija ieguvusi varu, tā valsts resursus ziedoja
Ķīnas bagātās tradicionālās kultūras iznīcināšanai. Šis nelāgais nodoms
neradās no ĶKP pieķeršanās tehniskajam progresam, nedz arī aiz vien-
kāršas mulķības, akli pielūdzot Rietumu civilizāciju. Galvenokārt tas bi-
ja saistīts ar ĶKP iedzimto ideoloģisko opozīciju tradicionālajai ķīniešu
kultūrai. Tādējādi ĶKP uzsāktā ķīniešu kultūras iznīcināšana bija ieplā-

⁶ “Vēsturnieka piezīmes” (“Ši Dži”, kas tiek tulkots arī kā “Lielā skrīvera piezīmes”),
ko sarakstījis pirmais lielais ķīniešu vēsturnieks Sima Čjaņs (145.- 85. g.p.m.ē.). Tajās
aprakstīta Ķīnas un kaimiņvalstu vēsture sākot no seniem laikiem, līdz pat laikam, kad
dzīvojis pats vēsturnieks. Sima Čjaņa unikālais vēstures notikumu pierakstīšanas stils
kļuva par impērijas dinastiju vispārpieņemtu vēstures pierakstīšanas paraugu turpmākajos
2000 gados.

⁷ Konfūcijs, “Pārrunas un spriedumi”.

nota, labi organizēta un sistemātiska, tā tika īstenota ar valsts vardarbības palīdzību. Kopš dibināšanas brīža līdz pat šai dienai ĶKP nekad nav pārstājusi “revolucionizēt” Ķīnas kultūru un patiešām mēģina pilnībā izmainīt tās likteni.

Vēl zemiskāka par tradicionālās kultūras iznīcināšanu ir ĶKP ar domu īstenotā ļaunprātīgā kultūras izmantošana un negodīgā pārveidošana. ĶKP labprātāk slavina zemiskumu nekā tikumu, tā propagandē cīņu par varu, sazvērestību un diktatūru – visu to, kas norisinājās Ķīnas vēstures gaitā, kad ļaudis bija novērsušies no tradicionālajām vērtībām. ĶKP ir izmantojusi šos vēsturiskos piemērus, lai palīdzētu izveidot savu morāles kodeksu, domāšanas veidu un runas veidu, radot nepareizu uzskatu, ka šī “partijas kultūra” ir tradicionālās Ķīnas kultūras turpinājums. ĶKP pat izmantojusi cilvēku nepatiku pret “partijas kultūru”, lai piespiestu sabiedrību noliegt un atnest īsteno Ķīnas tradicionālo kultūru.

Komunistiskās partijas īstenotā tradicionālās kultūras sagraušana Ķīnai ir radījusi postošas sekas. Ļaudis ne tikai zaudējuši savus morāles balstus, vēl vairāk – ĶKP viņiem ar varu iepotējuši savu ļauno doktrīnu.

1. Kādēļ ĶKP cenšas sagraut Ķīnas nācijas kultūru?

1.1. Senās Ķīnas kultūras tradīcijas balstās uz ticību un tikuma godāšanu

Īstenā Ķīnas nācijas kultūra aizsākās apmēram pirms 5000 gadiem ar leģendāro imperatoru Huandi, kurš tiek saukts par “cilvēku kultūras sen-tēvu”. Patiesībā imperators Huandi arī ir Ķīnas daoisma ideju (“Huan - Lao skola”) pamatlicējs. Milzīgo daoisma ietekmi uz konfūcismu var sajust Konfūcija izteikumos: “Tiekties uz Dao, rīkoties saskaņā ar tikumību, saglabāt uzticību labestībai un ziedot sevi mākslai”; “No rīta izdzirdējis Dao, vakarā vari mirt.”*⁸ “Pārmaiņu grāmata”, kuru konfūcieši uzskata par ķīniešu nozīmīgāko klasisko sacerējumu, ir vēsturiska liecība, kurā aprakstītas Debesis un Zeme, jīņ un jan, kosmiskās zīmes, sociālais uzplaukums un pagrimums, kā arī cilvēku dzīves likumi. Grāmatas pravietiskā spēja daudzkārt pārsniedz to, ko spēj izprast mūsdienu zinātne. Papildus daoismam un konfūcismam, Ķīnas inteliģenci nemanāmi, tomēr spēcīgi ietekmējis budisms, jo īpaši Dzen budisms.

⁸ Konfūcijs, “Pārrunas un spriedumi”.

Konfūcisma idejas ir tā ķīniešu tradicionālās kultūras daļa, kas koncentrējas uz “ieiešanu laicīgajā pasaulē”. Tajā liela vērtība tika veltīta ģimenes attiecību ētikai, kurā ļoti svarīga loma bija dēla godbijībai pret vecākiem. Ķīnieši uzskatīja, ka viss labais sākas no dēla godbijības. Konfūcijs mācīja “humānismu, taisnīgumu, rituāla ievērošana (uzvedības normas), gudrību un uzticību” un tomēr neaizmirsā piebilst: “Vai tad dēla godbijība un brālīga mīlestība neizriet no humānisma?”

Ģimenes morāles principi gluži dabiski izvēršas par sabiedrības ētikas normām. Dēla godbijība sniedzas līdz ministru (padoto, pavalstnieku) uzticībai valdniekam. “Tāds, kurš ievēro dēla pienākumus un brālīgu mīlestību, reti kad uzstājas pret augstākstāvošajiem.”⁹ Brālīga mīlestība ir brāļu savstarpējās attiecības, un tās var tikt tālāk izvērstas līdz godīgām un taisnīgām attiecībām draugu vidū. Konfūcisms māca, ka ģimenē tēvam jābūt labestīgam, dēlam – godbijīgam, vecākajam brālim – draudzīgam, bet jaunākajam – cieņas pilnam. Tēva labestība tālāk sniedzas līdz imperatora humānai attieksmei pret saviem ministriem (padotajiem, pavalstniekiem). Kamēr tiek saglabātas ģimenes tradīcijas, gluži dabiski saglabājas arī sabiedrības morāle. Saskaņā ar Konfūcija “Lielo mācību” ir jāpildnveido sevi, jā saglabā ģimene, taisnīgi jāpārvalda sava valsts un jā saglabā stabilitāte zemes virsū.

Budisma un daoisma idejas ir tā ķīniešu tradicionālās kultūras daļa, kas koncentrējas uz “atteikšanos no laicīgās pasaules”. Budisma un daoisma ietekme ir redzama pēc tā, cik dziļi tie caustrāvo visas cilvēku dzīves jomas. Ķīniešu medicīna, cīgun, fenšui un pareģojumi dziļi sakņojas daoismā. Šīs prakses, kā arī budisma koncepcijas par Debesu valstību un elli, karmisko atalgojumu par labiem darbiem un atmaksu par ļaunumu, līdz ar konfūcisma ētiku izveidojušas Ķīnas tradicionālās kultūras būtību.

Konfūcisma, budisma un daoisma idejas devušas ķīniešu tautai stingru tikumisko pamatu, nemainīgu, “kamēr vien pastāv Debesis”¹⁰. Šī ētiskā sistēma devusi pamatu stabilitātei, mieram un harmonijai sabiedrībā.

⁹ Konfūcijs, “Pārrunas un spriedumi”.

¹⁰ Duns Džunšu (ap 179.-104. g.p.m.ē.) – konfūcisma domātājs Haņ dinastijā, kurš savā traktātā “Kā valdnieka ceļš apvieno trīsvienību” (Tian Žen Saņ Ce) sacījis: “Kamēr pastāv Debesis, Dao saglabāsies nemainīgs.”

Tikumība pieder pie garīgās jomas, tādējādi tā nereti tiek uztverta kā kaut kas abstrakts. Kultūras svarīgākais uzdevums ir izteikt šādu abstraktu tikumisku jēdzienu sistēmu saprotamā valodā.

Kā piemēru ņemsim četrus slavenos Ķīnas romānus. Romāns “Ceļojums uz Rietumiem” pats par sevi ir mistiska pasaka. “Sapnis sarkanajā namiņā” iesākas ar apgarota akmens, gigantiskā Visuma dievības un arī bezgalīgā laika Dao dialogu lielā tukšuma kalna bezpamata klintsraga malā – šajā dialogā rodama atslēga cilvēku drāmai, kas atspoguļota romānā. “Upes līči” sākas ar stāstu par militārā dienesta vadītāju Hunu, kurš nejauši izlaidis dēmonus. Šī leģenda izskaidro 108 noziedzīgo drošsirdīgo kareivju rašanos. “Trīs karaļvalstis” sākas ar Debesu pareģojumiem par nelaimi, kas būs neizbēgams Dieva gribas rezultāts: “Laicīgie notikumi traucas kā nebeidzama straume; Debesu diktētais liktenis, bezgalīgi plašs, nosaka visu.” Citi ievērojami sacerējumi, tādi kā “Teiksma par austrumu Džou” un “Teiksma par Jue Fei”, arī iesākas ar līdzīgām leģendām.

Tas, ka romānu autori izmantojuši mītus, nav nejaušība, bet gan ķīniešu inteliģences filozofijas atspoguļojums attiecībā uz dabu un cilvēku. Šie romāni tik dziļi ietekmējuši ķīniešu apziņu, ka to varoņu vārdi tiek izmantoti kā etaloni tai vai citai tikumiskai īpašībai. Kad ķīnieši runā par “taisnprātību”, viņi biežāk atceras nevis filozofisko jēdzienu, bet gan Guan Ju (160.-219.) no “Trīs karaļvalstīm”, atceras, kā viņa godīgums iesniedzās debesīs augstāk par mākoņiem, kā viņa nesatricināmā uzticība savam priekšniekam un zvērētam brālim Liu Bei iemantoja pat viņa ienaidnieku cieņu, kā viņš nezaudēja drosmi kaujā pat visgrūtākajās situācijās, atcerējās pat viņa sakāvi pie Mai pilsētas un viņa dievišķo sarunu ar dēlu. Kad tiek runāts par “uzticību”, cilvēki parasti atceras Jue Fei (1103.-1141.), karavadoni Sun dinastijas laikā, kurš valsts vienotību vērtēja augstāk par savu dzīvību, un Džuge Lianu (181.-234.), “Trīs karaļvalstu” perioda Šu valsts pirmo ministru, kurš “visus savus spēkus ziedoja valsts labā, kamēr vien sirds pukstēja krūtīs”.

Ķīniešu tradicionālās kultūras uzticības un taisnīguma cildinājums detalizēti un krāšņi atspoguļots šo rakstnieku izcilajos gara darbos. Caur kultūras izpausmēm abstraktas morāles vērtības ieguva konkrētu tēlu.

Daoismā māca patiesumu, budismā – labestību, konfūcismā – uzticību, iecietību, humānismu un taisnīgumu. “Lai gan formas ir atšķirīgas,

to mērķis ir viens...tās visas iedvesmo cilvēkus atgriezties pie labestības.”*¹¹ Šie ir visnozīmīgākie ķīniešu tradicionālās kultūras aspekti, kas pamatojas uz konfūcismu, budismu un daoismu.

Ķīnas tradicionālo kultūru caurvij tādas cilvēkiem svarīgas koncepcijas un principi, kā Debesis, Dao, Dievs, Buda, Liktenis, iepriekšnoteikta likumsakarība, humānisms, taisnprātība, rituāla ievērošana (uzvedības normas), gudrība, godīgums, nesavtība, kauns, godbijība, šķīstība utt. Daudzi ķīnieši neprata ne lasīt, ne rakstīt, bet viņi labi pazina tradicionālās lugas un operas. Šīs kultūras formas ir nozīmīgs veids, kā vienkāršajiem ļaudīm no tautas iepazīt tradicionālās morāles vērtības. Tādēļ Ķīnas komunistiskās partijas (ĶKP) īstenotā tradicionālās kultūras sagraušana tieši iznīcina ķīniešu morāli un sadragā sabiedrības stabilitātes un harmonijas pamatus.

1.2. Komunistiskās partijas jaunā teorija noliedz tradicionālo kultūru

Komunistiskās partijas “filozofija” noliedz Ķīnas īsteno tradicionālo kultūru. Tradicionālā kultūra godina Debesis. Kā reiz sacījis Konfūcijs: “Dzīvība un nāve ir likteņa lemtas, labklājību un stāvokli sabiedrībā nosaka Debesis.”*¹² Gan budismā, gan daoismā tic Dieviem, pārdzimšanu cikliem (reinkarnācijai) un karmiskai atmaksai par labu un ļaunu. Komunistiskā partija, gluži pretēji, ne vien sludina ateismu, bet arī neganti cīnās ar Dao, kritizējot Debesu principus. Konfūcisms atbalsta ģimenes tradīcijas, bet “Komunistiskās partijas manifests” skaidri propagandē ģimenes noliegšanu. Tradicionālā kultūra norobežo ķīniešu nacionālās īpatnības no citām nācijām, bet “Komunistiskās partijas manifests” iestājas par nacionalitātes noliegšanu. Konfūcisms sludina iecietību pret citiem, bet komunistiskā partija aicina uz šķiru cīņu. Konfūcisms mudina saglabāt lojalitāti pret monarhiem un mīlestību pret dzimteni, kamēr “Komunistiskās partijas manifests” izvirza ideju par tēvzemes jēdziena likvidēšanu.

Lai iekarotu un noturētu varu Ķīnā, komunistiskajai partijai bija nepieciešams vispirms iesēt ķīniešu zemē ļaunas domas. Mao Dzeduns paziņoja: “Lai gāztu kādu politisku varu, vienmēr vispirms jāsagatavo

¹¹ Citāts no krājuma “Nozīmīgākie izraksti no daoisma dārgumu krātuves” (Dao Čan Dzji Jao), kas izveidots Čjin dinastijas laikā.

¹² Konfūcijs, “Pārrunas un spriedumi”.

sabiedriskā doma, jāpaveic attiecīgs darbs ideoloģiskajā frontē.”^{*13} ĶKP apzinājās, ka komunistiskā vardarbības teorija, kas tika saglabāta ar ie-roču palīdzību, patiesībā ir Rietumu ideoloģiskie atkritumi, kas nespēj līdzināties 5000 gadu senajai, bagātajai Ķīnas kultūrai. “Ja reiz ko uzsāc, dari līdz galam.” Tādēļ ĶKP bija pilnībā jāiznīcina tradicionālā kultūra, lai marksisms-ļeņinisms varētu ieiet Ķīnas svētnīcā.

1.3. Tradicionālā kultūra ir šķērslis ĶKP diktatūrai

Mao Dzeduns reiz ir teicis, ka viņš neseko ne Dao, ne Debesīm^{*14}. Protams, ka Ķīnas tradicionālā kultūra bija milzīgs šķērslis ĶKP opozīcijai Dao un cīņai ar Debesīm.

Uzticība Ķīnas tradicionālajā kultūrā nekad nav nozīmējusi aklu pielūgsmi. Tautas acīs imperators bija “Debesu dēls”, augstāk par kuru stāvēja Debesis. Imperatoram nevarēja būt vienmēr taisnība, tādēļ bija nepieciešams iecelt padomniekus, kas norādītu uz imperatora kļūdām. Ķīnas vēstures hronikās vēsturnieki pierakstīja visu, ko imperators bija teicis un darījis. Mācīti vīri varēja kļūt par savu gudro valdnieku skolotājiem, un imperatora uzvedība tika vērtēta saskaņā ar konfūcisma klasiskajiem tekstiem. Ja imperators bija netikls, tāds, kurš neatzīst Dao, ļaudis varēja sacelties un gāzt viņu, kā tas notika, kad Čentans sacēlās pret Dze, vai kad valdnieks Vu gāza Džou^{*15}. Ja vērtēsim no tradicionālās kultūras viedokļa, šīs darbības nevar uzskatīt par Dao vai uzticības pārkāpšanu. Gluži otrādi, tās uzskatāmas par Dao nostiprināšanu Debesu vārdā. Kad Veņs Tiaņsjans (1236.-1283.), ievērojams Sun dinastijas karavadonis, tika saņemts gūstā, viņš atteicās padoties mongoļu iebrucējiem pat tad, kad Sun dinastijas imperators centās viņu pierunāt padoties. Tas bija tādēļ, ka Veņs Tiaņsjans, būdams konfūcietis, ticēja, ka “visvērtīgākā ir tauta, pēc tam tikai nāk valsts, bet vismazākā vērtība ir valdniekam.”^{*16}

¹³ Mao runa astotā sasaukuma ĶKP CK desmitajā plēnumā.

¹⁴ Oriģinālajā Mao izteicienā ķīniešu valodā tiek izmantota vārdu spēle: “Es līdzinos mūkam zem lietussarga – ne Dao (vai Fa, kas ir homonīms vārdam “matī”), ne Debesu (homonīms vārdam “debesis”)”.

¹⁵ Dze – pēdējais Sja dinastijas valdnieks (aptuveni 21.-16. g.p.m.ē.), bet Džou – pēdējais Šan dinastijas valdnieks (aptuveni 16.-11. g.p.m.ē.). Abi pazīstami kā tirāni.

¹⁶ Mendzi mantojums.

Diktatoriskā ĶKP nekādi nespēja pieņemt šo tradicionālo pārlicību. ĶKP gatavojās kanonizēt savus līderus, tādējādi veicinot personības kultu, tādēļ tā nekādi nevarēja pieļaut, ka izsenis pastāvošās Debesu, Dao un Dieva dotās koncepcijas turpinātu ietekmēt sabiedrību. ĶKP pilnībā apzinājās, ka tas, ko tā dara, raugoties no tradicionālās kultūras viedokļa, ir apzināti pastrādāts noziegums pret Debesīm un Dao. Kamēr pastāvēs tradicionālā kultūra, ļaudis nedziedās slavas dziesmas ĶKP, cildinot to kā “diženu, brīnišķīgu un pareizu”, mācīti vīri turpinās iesāktās tradīcijas un, “riskējot ar savu dzīvību, norādīs uz valdnieka kļūdām”, “uzturēs taisnīgumu par savas dzīvības cenu” un “tautu vērtēs augstāk par valdnieku”. Tādējādi ļaudis nekļūs par ĶKP marionetēm, un ĶKP nespēs unificēt masu domāšanu.

Tradicionālās kultūras sludinātā cieņa pret Debesīm, Zemi un Dabu kļuva ĶKP par šķērsli tās “cīņā ar Dabu”, centienos “pārveidot Debesis un Zemi”. Tradicionālā kultūra augsti vērtē cilvēka dzīvību, kura tiek aplūkota savstarpējā saistībā ar Debesīm un uzskata to par kaut ko ļoti vērtīgu. Šāda uztvere kļuva par šķērsli masveida genocīdam un ĶKP teroristiskajai valdīšanai. Tradicionālās kultūras “Debesu Dao” morāles labā un ļaunā pamatkritēriji traucēja ĶKP manipulēt ar ētiskajiem principiem. Tādēļ ĶKP uzskata tradicionālo kultūru par milzīgu šķērsli savas politiskās varas saglabāšanai.

1.4. Tradicionālā kultūra apšaubā ĶKP valdīšanas likumību

Tradicionālā ķīniešu kultūra tic Dievam un Debesu gribai. Pieņemot Debesu gribu nozīmē, ka valdniekam jābūt gudram, jāseko Dao un liktenim. Ticība Dievam nozīmē pieņemt ideju par to, ka laicīgās varas pamatā ir Debesu griba. ĶKP varas principi noliedz Dieva eksistenci un piešķir varu tikai cilvēkam: “Ne cars, ne valdnieki, ne dievi mums jaunus laikus nenesīs, tik pašu rokas, pašu spēki lems laimi – važas saraustīs.”¹⁷

ĶKP sludina vēsturisko materiālismu, paziņojot, ka komunisms ir paradīze zemes virsū, un ceļu uz turieni izcirtuši pirmie proletārieši, komunistiskās partijas biedri. Ticība Dievam tādējādi liek apšaubīt ĶKP valdīšanas likumību.

¹⁷ No Komunistiskās Internacionāles himnas. Tulkojums no ķīniešu valodas burtiski nozīmē: “Nekad nav bijis glābēja, mēs nepaļaujamies arī uz Dievu; lai radītu cilvēku laimi, mēs paļaujamies tikai uz sevi pašu.”

2. Kā komunistiskā partija grauj tradicionālo kultūru

Viss, ko dara komunistiskā partija, kalpo kādam politiskam mērķim. Lai sagrābtu, noturētu un nostiprinātu savu tirāniju, ĶKP nepieciešams aizstāt cilvēka dabu ar ļauno partijas būtību un tradicionālo Ķīnas kultūru ar partijas “melu, ienaida un cīņas” kultūru. Šī graušana un aizstāšana ietver ne vien kultūras relikvijas, vēsturiskās vietas un senās grāmatas, bet arī ļaužu uzvedību, domāšanu, dzīvesveidu un citus aspektus, lai tādā veidā mainītu cilvēku uzskatus par tradicionālajām vērtībām, dzīvi un pasauli. Tajā pašā laikā ĶKP aplūko niecīgas un virspusējas kultūras izpausmes kā tās “būtību”, liekot uz tām uzsvāru un izvirzot šo “būtību” kā fasādi. Partija uztur tradīciju šķietamību, vienlaicīgi aizvietojo īstās tradīcijas ar partijas kultūru. Turklāt, tā krāpj cilvēkus un starptautisko sabiedrību, slēpjoties aiz Ķīnas tradicionālās kultūras “turpināšanas un attīstīšanas” fasādes.

2.1. Vienlaicīga triju reliģiju iznīcināšana

Tā kā Ķīnas tradicionālās kultūras avots meklējams konfūcismā, budismā un daoismā, ĶKP pirmais solis tradicionālās kultūras iznīcināšanā bija iznīdēt dievišķo principu izpausmes cilvēku pasaulē, iznīcinot ar tiem saistītās trīs reliģijas.

Trīs galvenās reliģijas – konfūcisms, budisms un daoisms – nekad vēstures gaitā nav mēģinātas iznīcināt visas vienlaicīgi. Piemēram, budisms pārdzīvojis četrus vajāšanu periodus, kas vēsturē pazīstami kā “Trīs Vu un viens Dzun” (četrus Ķīnas imperatoru īstenotās budisma sekotāju vajāšanas). Imperators Taivu*¹⁸ no Ziemeļu Vei dinastijas (386.-534.) un imperators Vudzuns*¹⁹ no Tan dinastijas (618.-907.) abi centās izskaust budismu, lai uzplauktu daoisms. Imperators Vu*²⁰ no Ziemeļu Džou dinastijas (557.-581.) centās vienlaicīgi iznīcināt kā budismu, tā daoismu, bet godāja konfūcismu. Imperators Šidzuns*²¹ no vēlās Džou dinastijas (951.-960.) centās iznīcināt budismu tikai tādēļ, lai izmantotu Budas statujas monētu kalšanai, bet daoismu un konfūcismu viņš neaiztika.

¹⁸ Imperatoru Taivu Ziemeļu Vei valstībā sauca arī par Tuo Tao (ap 424.-452.).

¹⁹ Tan dinastijas imperatoru Vudzunu sauca arī par Li Jaņu (aptuveni 840.-846.).

²⁰ Ziemeļu Džou valstības imperatoru Vu sauca arī par Ju Junu (aptuveni 561.-579.).

²¹ Vēlīnās Džou dinastijas imperatoru Šidzunu sauca arī par Čaižunu (aptuveni 954.-959.).

ĶKP ir vienīgais vēsturē pazīstamais režīms, kurš vienlaicīgi iznīcina trīs reliģijas.

Drīz pēc tam, kad ĶKP bija nodibinājusi valdību, tā sāka iznīcināt tempļus, dedzināt svētos rakstus un centās piespiest budistu mūkus un mūķenes atgriezties laicīgajā dzīvē. Tā nebija saudzīgāka arī iznīcinot citas reliģiskās vietas. XX gs. sešdesmitajos gados Ķīnā bija grūti atrast kādu reliģisku vietu. Lielā kultūras revolūcija, izvēršot kampaņu “Atmest četras pagātnes paliekas”^{*22} – veco ideoloģiju, veco kultūru, vecās paražas un tikumus, noveda pie vēl lielākas reliģijas un kultūras katastrofas.

Piemēram, pirmais budistu templis Ķīnā bija “Baltā zirga” (Bai Ma) templis^{*23}, kas tika uzcelts Austrumu Haņ dinastijas sākumā netālu no Luošanas pilsētas. Tas Ķīnā tiek godināts kā “Ķīnas budisma šūpulis” un “Dibinātāja nams”. Sprotama lieta, ka kampaņas “atmest četras pagātnes paliekas” laikā “Baltā zirga” templis arī nespēja izvairīties no izlauptības.

“Netālu no tempļa atradās “Baltā zirga” tempļa lielā lauksaimniecības brigāde”. Partijas sekretārs vadīja zemniekus “revolūcijas vārdā” demolēt templi. Tika sasistas Liao Dinastijas (916.-1125.) laikā veidotās Astoņpadsmi Arhatu māla statuetes, kuras bija vairāk nekā 1000 gadu vecas. Tika sadedzinātas uz palmu lapām^{*24} rakstītas senās budistu sūtras, kuras kāds ievērojams indiešu mūks pirms 2000 gadiem bija atvedis uz Ķīnu. Rets dārgums, Nefrīta zirgs, tika sadauzīts gabalos. Pēc vairākiem gadiem Kambodžas karalis Norodoms Sianuks, kurš atradās trimdā, lūdza atļaut viņam doties svētceļojumā uz “Baltā zirga” templi. Džou Enlai, toreizējais Ķīnas premjers, steigšus deva rīkojumu pārvest uz Luošanas pilsētu uz palmu lapām rakstītos svētos rakstus, kas glabājās Imperatora pilī Pekinā, kā arī Cjin dinastijas valdīšanas laikā izgatavotās Astoņpadsmi Arhatu statuetes, kas atradās “Debeszilo mākoņu” templī (Bijuņ templī)

²² Aicinājums, kas tika izmantots XX gadsimta sešdesmito gadu vidū, Kultūras revolūcijas laikā.

²³ “Baltā Zirga” templis, pirmais budistu templis Ķīnā, ticis uzcelts mūsu ēras 68. gadā, Austrumu Haņ dinastijas valdnieka Jun Pina 11. valdīšanas gadā.

²⁴ Dai tautību valodā rakstītais Beije tiek izrunāts kā Taņlaņ. Beije (ķīn.) – palmu dzimtas subtropu augs. Augsts koks ar cietām lapām, kurām nespēj kaitēt kukaiņu uzbrukumi un kuras ilgi nesakalst. Senos laikos, kad vēl nebija izgudrots papīrs, daiešu senči rakstīja uz šīm lapām. Uz lapām izgrieptie hieroglifi saucas Beije, bet svētās grāmatas – Taņlaņ.

Sjanšņas parkā*²⁵ Pekinas priekšpilsētā. Pateicoties šai fiktīvajai aizvietošanai, tika “atrisināta” diplomātiskā problēma.”*²⁶

Lielā kultūras revolūcija sākās 1966. gada maijā, un tā patiešām iznīcinoši ietekmēja ķīniešu kultūras likteni. Sākot ar 1966. gada augustu, visā Ķīnā uzliesmoja kampaņa “atmest četras pagātnes paliekas”. Budistu tempļi, daoistu tempļi, Budas statujas, vēsturiskas un gleznainas vietas, kā arī kaligrāfijas, gleznojumi un senlietas tika uzlūkoti kā “feodālisma, kapitālisma un revizionisma” paliekas un kļuva par hunveibinu*²⁷ rīkoto grautiņu galvenajiem objektiem. Kā piemēru ņemsim Budu statujas. 1000 ar krāsainu glazūru klāti reljefi Budu attēli rotā Ilgmūžības kalnu Vasaras Pilī*²⁸ Pekinā. Pēc kampaņas “atmest četras pagātnes paliekas” tie visi bija bojāti. Nebija neviena attēla, kuram būtu saglabājušies neskartī visi pieci maņu orgāni.

Šādi notikumi risinājās galvaspilsētā, tāpat notika arī visā valstī. Pat attāli novadi nespēja no tā izvairīties.

“Kādā apdzīvotā vietā Dai, Šaņsji provincē atradās templis Tianṭai. Tas tika uzcelts Taijaņ laikā, Ziemeļu Vei dinastijas valdīšanas laikā, pirms 1600 gadiem. Šajā svētnīcā atradās ārkārtīgi vērtīgas statujas un freskas. Neskatoties uz to, ka templis bija izvietots kalna nogāzē un atradās samērā tālu no apdzīvotām vietām, laudis, kas piedalījās kampaņā “atmest četras pagātnes paliekas”, pilnībā sapostīja templī atrodošās statujas un freskas. Louguaņ templis*²⁹, kurā pirms 2500 gadiem Lao Dzi atstājis savu slaveno “Dao De dzjin”, izvietots Šaņsji provinces Džoudži apgabalā. 10 li*³⁰ rādiusā ap “vietu, kur sludināja Lao Dzi”, atrodas vairāk nekā 50 vēsturiskas vietas, tai skaitā arī “Gudrā godināšanas” templis

²⁵ Sjanšņa parks (Smaržīgie Kalni) izvietots 28 km uz ziemeļrietumiem no Pekinas. Celts Cjiņ dinastijas laikā 1186. gadā, kļuvis par imperatoru ģimeņu iecienītu vasaras atpūtas vietu Juan, Min un Cjin dinastiju valdīšanas laikā.

²⁶ Din Šu, “Cik daudz kultūras relikviju tika atdotas liesmām”.

²⁷ Hunveibini (sarkangvardi) – Lielās kultūras revolūcijas avangards. Vairums no viņiem bija pusaudži.

²⁸ Izvietota 15 km attālumā no Pekinas. Vasaras Pils ir lielākais un vislabāk saglabāties imperatora pils un parka ansamblis Ķīnā. Tam ir ap 800 gadu sena vēsture.

²⁹ Louguaņ – slavens daoistu templis Ķīnā. Tas godināts par “pirmo svētīto zemi zem Debesīm”. Templis izvietots kalna nogāzē uz ziemeļiem no Džunnaņ kalniem, 15 km uz dienvidaustrumiem no Džoudži un 70 km no Sjaņas pilsētas.

³⁰ Li – ķīniešu garuma mērvienība (1 li = ½ kilometra vai 0,3 jūdzes).

Dzunšen Gun, kuru Tan dinastijas imperators Gaodzu Li Juaņs³¹ uzcēla pirms 1300 gadiem, lai tādējādi izrādītu godu Lao Dzi. Šobrīd Louguan templis un citas vēsturiskās vietas ir nopostītas, bet daosu mūki izdzīti. Saskaņā ar daosu kanoniem, tas, kurš iesvētīts par mūku, nedrīkst skūt bārdū un griezt matus. Daosu mūkus piespieda noskūt matus, novilkt daosu drānas un kļūt par tautas komūnu locekļiem³². Daži no viņiem apprecēja vietējo zemnieku meitas un kļuva par viņu znotiem. Tādās daosu svētvietās kā Laošaņ kalns Šaņdunas provincē, “Augstākā miera” templis, “Augstākās tīrības” templis, “Augstākās skaidrības” templis, Doumu templis, Huajaņas sieviešu klosteris, Nindžen templis, Guaņ Ju templis tika sasistas un sadedzinātas dievību statujas, rituālu trauki, sūtru vīstokļi, kultūras relikvijas un tempļu piemiņas plāksnes. Literatūras templis Džjiliņas provincē ir viens no visievērojamākajiem konfūcisma tempļiem Ķīnā. Kampanas “atmest četras pagātnes paliekas” gaitā tas tika nopietni izpostīts.”³³

2.2. Īpašs veids, kā iznīcināt reliģijas

Ļeņins ir teicis: “Vieglākais ceļš, kā ieņemt cietoksni – ieņemt to no iekšpuses.” Būdama marksisma-ļeņinisma pēctece, ĶKP, protams, to saprata.

Mahajana Mahaparinirvānas sūtrā³⁴ rakstīts, ka Buda Šakjamuni izteicis pareģojumu, kas vēsta, ka pēc viņa aiziešanas nirvānā dēmoni pārdzims par mūkiem, mūķenēm un laicīgiem budistiem, lai grautu Likumu. Protams, mēs nevaram zināt, ko tieši ar to domājis Buda Šakjamuni, tomēr ĶKP patiešām sāka graut budismu, izveidojot “vienotu fronti” ar atsevišķiem budistiem. Partija pat sūtīja savus slepenos aģentus, lai tie iekļūtu reliģiskajās aprindās un grautu reliģijas pamatus no iekšpuses.

³¹ Tan dinastijas imperatoru Gaodzu sauca arī par Li Juaņu (aptuveni 618.-626.).

³² Tautas komūnas (Žeņmiņ Gunše) Ķīnas Tautas Republikā agrāk bija augstākais no trim administratīvajiem pārvaldes līmeņiem valsts lauku rajonos periodā no 1958. gada līdz 1982. gadam. Vēlāk tās tika aizstātas ar nelielām pilsētiņām. Komūnas – vislielākās kolektīvās vienības savukārt tika sadalītas nelielās ražošanas brigādēs un ražošanas vienībās. Komūnām tika deleģētas pārvaldes, politiskās un ekonomiskās funkcijas.

³³ Din Šu, “Cik daudz kultūras relikviju tika atdotas liesmām”.

³⁴ Mahaparinirvānas sūtrā aprakstīti Šakjamuni pēdējie zemes dzīves mēneši. Tiek uzskatīts, ka tā ir visu Mahajanas sūtru kvintesence.

Kultūras revolūcijas laikā kādā sanāksmē Ķīnas budistu asociācijas vadītāja vietniekam Džao Puču tika uzdots jautājums: “Jūs esat komunistiskās partijas biedrs, kāpēc jūs ticat budismam?”

Buda Šakjamuni sasniedza apgaismību caur “priekšrakstu, meditāciju, gudrību”. Tādēļ, pirms aiziet nirvānā, viņš piekodināja saviem skolniekiem “sargāt un ievērot baušļus, nepārveidot un nepārkāpt tos”. Viņš arī brīdināja: “Cilvēkus, kas pārkāpj baušļus, nicina debesis, drakoni, gari un dievības. Viņu sliktā reputācija izplatās tālu un plaši. ...Kad beigsies viņu dzīves ceļš, tiem nāksies par savu karmu ciest ellē un sastapties ar nepielūdzamo likteni. Tad viņi no jauna atgriezīsies un turpinās ciest izsalkušu garu un dzīvnieku ķermeņos. Šādā nebeidzamā ciklā viņi cietīs mūžīgi, bez atbrīvošanās.”*³⁵

Budistu mūki – politiķi nepiegrīz vērību Šakjamuni brīdinājumam. 1952. gadā ĶKP nosūtīja savus pārstāvjus uz Ķīniešu budistu asociācijas dibināšanas sanāksmi. Šajā sanāksmē daudzi budisti piedāvāja asociācijā atcelt budistu baušļus. Viņi apgalvoja, ka to ievērošana novedusi nāvē vairākus jaunos vīriešus un sievietes. Daži pat uzstājās par tā dēvēto “religisko brīvību”, kad mūki un mūķenes drīkst stāties laulībā, var ēst gaļu un lietot alkoholiskus dzērienus, un neviens nevar to viņiem liegt. Tai brīdī skolotājs Sjujuņš, kurš arī piedalījās sanāksmē, saprata, ka budismam Ķīnā draud bojā eja. Viņš nostājās pret šiem priekšlikumiem un aicināja saglabāt budistu baušļus un apgērību. Tas bija tieši tas skolotājs Sjujuņš, kuru apzīmogoja ar “kontrevolucionāru” zīmogu un ieslodzīja cellē bez ūdens un pārtikas. Viņam nebija atļauts iziet pat uz tualeti. Viņam bija pavēlēts nodot arī visu tam piederošo zeltu, sudrabu un ieročus. Kad Sjujuņš atbildēja, ka nekā tāda viņam neesot, viņu smagi piekāva. Sjujuņam pārsita galvu un salauza vairākas ribas. Tai laikā viņam bija jau 112 gadu. Militārās milicijas darbinieki izrāva viņu no gultas un notrieca zemē. Kad nākamajā dienā viņi ieradās un ieraudzīja, ka Sjujuņš vēl ir dzīvs, tie atkal viņu piekāva.

Ķīniešu budistu asociācija, kas dibināta 1952. gadā, un Ķīniešu daoistu asociācija, kas dibināta 1957. gadā, savā paziņojumā par nodibināšanos atklāti paziņoja, ka viņi seko “tautas valdības vadošajai līnijai”. Patiesībā viņi seko ĶKP ateistiskajai līnijai. Abas šīs asociācijas pierādīja,

³⁵ Neoficiāls tulkojums. Tripitakas Taišo sējums T.1, Nr. 7. Mahajana Mahaparinirvana Sūtra.

ka aktīvi piedalās valsts politikas izskaidrošanā un īstenošanā. Tās pilnībā pārvērtušās par laicīgām organizācijām. Bet īstenie budisti un daosi, kuri ievēroja baušļus, tika pasludināti par kontrrevolucionāriem vai par ķecerīgu sektu un slepenu biedrību locekļiem. Viņus sēdināja cietumos, pakļāva darba pāraudzināšanai un pat sodīja ar nāvi, piesedzoties ar revolucionāro lozungu “attīrīt budisma un daoisma rindas”. Netika žēlotas arī no Rietumiem ienākušās reliģijas, tādas kā kristietība un katoļticība. Kā vēsta 1958. gadā publicētajā grāmatā “Kā Ķīnas komunistiskā partija vajāja kristiešus” sniegtā statistika, tikai pēc nedaudzajiem atklāti publicētajiem dokumentiem spriežot, nogalināto mācītāju, kuri tika notiesāti kā “muižnieki” vai “kārtības traucētāji”, skaits sasniedzis šausminošu ciparu – 8 840 cilvēki, bet 39 200 tikuši nosūtīti uz darba nometnēm; starp tiem, kas tika notiesāti kā kontrrevolucionāri, 2 450 tikuši nonāvēti un 24 800 nosūtīti uz darba nometnēm*³⁶.

Neapšaubāmi, ka reliģijas ir veids, kā cilvēkiem aiziet no laicīgās pasaules, lai pilnveidotos. Tajās īpaša vērība tiek veltīta “citam krastam” (absolūtas apgaismības krastam) un “Debesu valstībai”. Šakjamuni bija indiešu princis. Meklējot mukti*³⁷ – stāvokli, kurā iespējams rast mieru savā dvēselē – sasniegt augstāko gudrību, pilnīgu apskaidrību un sasniegt nirvānu*³⁸, viņš atteicās no troņa un dzīvoja mežā, lai cītīgi pilnveidotos. Pirms Jēzus apgaismības (“gara stipruma iegūšanas”) sātans uzveda viņu kalnā un parādīja visas pasaules valstis un to slavu, sacīdams: “To visu tev atdošu, ja kritīsi ceļos un pielūgsi mani.” Jēzus nepadevās kārdinājumam. Turpretim politiķi-mūki un politiķi-mācītāji, apvienojušies ar ĶKP vienotā frontē, izdomājuši virkni melīgu izteikumu, tādus kā “laicīgais budisms”, “reliģija ir īstena un sociālisms arī”, “nav nekādas atšķirības starp šo krastu un citu krastu”. Viņi mudināja budistus un daoisma sekotājus tiekties pēc laimes, slavas, bagātības un stāvokļa sabiedrībā, mainot reliģiskās doktrīnas un to saturu.

³⁶ Bai Dži “Ķīnas komunistiskās partijas reliģiju apspiešanas teorija un prakse”. Teksts ķīniešu valodā: <http://www.dajiyuan.com/gb/3/4/15/n300731.htm>

³⁷ Mukti tiek tulkots kā atbrīvošanās, atbrīvošanās no žņaugiem un brīvības iegūšana, atbrīvošanās no pārdzimšanu loka, no karmas, no ilūzijām, ciešanām.

³⁸ Nirvāna budismā un hinduismā – svētlaimes un harmonijas stāvoklis, ārpus individuālās eksistences ciešanām un kaislībām; atbrīvošanās no matērijas valgiem, no pārdzimšanu cikliem.

Budismā aizliegts slepkavot. “Kontrevolūcijas apspiešanas” gaitā ĶKP nosita cilvēkus kā mušas³⁹. Mūki-politiķi šajā sakarā izgudroja sekojošu attaisnojumu: “Kontrevolucionāru nogalināšana ir vēl lielākas līdzcietības izpausme.” Karā “pret amerikāņiem, palīdzot Ziemeļu Korejai”⁴⁰, mūkus taisnā ceļā sūtīja uz fronti nogalināt.

Ņemsim par piemēru kristietību. 1950. gadā Vu Jaodzuns organizēja kristietības “Trīs pašnoteikšanās” baznīcu Ķīnā, kas bija kustība par pašvaldību, pašnoteikšanos un pašsludināšanu. Viņš paziņoja, ka viņi saraus visas saites ar imperiālismu un aktīvi piedalīsies karā “pret amerikāņiem, palīdzot Ziemeļu Korejai”. Par atteikšanos pievienoties “Trīs pašnoteikšanās” baznīcai viņa draugu ieslodzīja uz 20 gadiem. Šo cilvēku visādos veidos spīdzināja un necilvēciski pret viņu izturējās. Kad viņš pajautāja Vu Jaodzjunam, “Kāda ir tava attieksme pret brīnumiem, kurus rādījis Jēzus?”, Vu atbildēja: “Es tos visus noliedzu.”

Neatzīt Jēzus brīnumus ir tieši tas pats, kas neatzīt Jēzus Debesu valstību. Kā var uzskatīt par kristieti to, kurš neatzīst Jēzus Debesu valstību un Kristus Augšāmcēlšanos? Tomēr, būdams “Trīs pašnoteikšanās” baznīcas dibinātājs, Vu Jaodzjuns kļuva par Politiski konsultatīvās padomes pastāvīgās komitejas locekli. Iegājis pa Tautas sapulču zāles durvīm, viņš acīmredzot pavisam aizmirsā Jēzus teikto: “...iemīli Dievu to Kungu ar visu savu sirdi, visu dvēseli savu un visu savu saprašanu: tas ir pirmais un vissvarīgākais bauslis” (Mateja Evanģēlijs, 22:37-38), “...atdodiet ķeizaram, kas ķeizaram pieder, un Dievam, kas Dievam pieder” (Mateja Evanģēlijs, 22:21).

ĶKP “konfiscēja baznīcu īpašumus, pāraudzināšanas (“smadzeņu skalošanas”) nolūkos piespieda mūkus un mūķenes mācīties marksismu-ļeņinismu un pat izmantoja spaidu darbus. Piemēram, Ninbo pilsētā, Džedzjanas provincē bija “budistu cehs”. Kādreiz šeit lika strādāt vairāk nekā 25 000 mūku un mūķeņu. Vēl absurdāks šķiet fakts, ka, cenšoties sagraut budismu, ĶKP mudināja mūkus un mūķenes stāties laulībā. Kāds cits piemērs. Tieši pirms 8. Marta svinībām 1951. gadā Hunaņas provin-

³⁹ “Kontrevolūcijas apspiešanas” kampaņa attiecināma uz nežēlīgu daudzu bijušo slepeno biedrību, reliģisko sabiedrību un Guomindana līderu apspiešanu 1951.gada sākumā.

⁴⁰ Karš pret amerikāņu agresoriem un palīdzība Korejai, kā to sauca ĶKP, sākās 1950. gadā. Tas bija pirmais karš, kurā ĶKP piedalījās tūlīt pēc Ķīnas Tautas Republikas nodibināšanas.

ces Čanša pilsētas Sieviešu federācija izdeva rīkojumu, ka katrai provinces mūķenei dažu dienu laikā jāizlemj iziet pie vīra. Turklāt visus jaunos un spēcīgos mūkus piespieda iestāties armijā un doties uz kaujas lauku, lai kļūtu par lielgabalu gaļu!”^{*41}.

ĶKP nežēlīgās apspiešanas rezultātā Ķīnā izirušas dažādas reliģiskās grupas. Izcilākie no budisma un daoisma aprindu īstenajiem sekotājiem tika apspiesti. No atlikušajiem daudzi atgriezās laicīgajā dzīvē, bet daudzi citi patiesībā bija slepeni komunistiskās partijas biedri, kuri uzvilka mācītāja talāru vai daosu un budistu drānas, lai izkropļotu budistu sūtras, daosu kanonus un Bībeli un meklētu šo reliģiju klasiskajos tekstos attaisnojumu ĶKP politiskajām kampaņām.

2.3. Kultūras relikviju iznīcināšana

Kultūras vērtību iznīcināšana ir nozīmīga ĶKP īstenotās tradicionālās kultūras iznīcināšanas daļa. Kampaņas “atmest četras pagātnes paliekas” laikā daudzas intelektuāļu kolekcijās un vienīgajā eksemplārā esošas grāmatas, kaligrāfijas un gleznas tika sadedzinātas vai saplēstas sīkās driskās. Džana Bodzjuņa ģimenes kolekcijā bija ap 10 000 grāmatu. Hunveibinu priekšnieki tās dedzināja, lai sasildītos. To, kas bija atlicis, nodeva papīra fabrikai pārstrādei.

“Seno gleznu un kaligrāfijas atjaunošanas speciālists Huns Cjiušens bija pazīstams kā senlaicīgas kaligrāfijas un gleznu “brīnumdakteris”. Viņš atjaunojis neskaitāmus pasaules klases šedevrus, tādus kā Sun dinastijas imperatora Huidzuna^{*42} zīmētā ainava, Su Dunpo^{*43} attēlotā bambusniedre, kā arī Veņ Dženmina^{*44} un Tan Bohu^{*45} gleznas. Vairākus gadu desmitus pāri par simtu viņa saglābto gleznu un kaligrāfiju veidoja izcilu nacionālo kolekciju. Kaligrāfijas un gleznas, kuru vākšanai viņš neko nežēloja, tika nosauktas par “četrām pagātnes paliekām” un iemestas ugunī. Vēlāk Hun kungs ar asarām acīs sacīja: “Vairāk nekā 100 dzijņi

⁴¹ Bai Dži, “Ķīnas komunistiskās partijas reliģiju apspiešanas teorija un prakse”. Teksts ķīniešu valodā: <http://www.dajiyuan.com/gb/3/4/15/n300731.htm>

⁴² Sun dinastijas imperatoru Huidzunu sauca arī par Džao Dzji (aptuveni 1100.-1126.).

⁴³ Su Dunpo – Sun dinastijas laika ievērojams ķīniešu dzejnieks (1036.-1101.).

⁴⁴ Veņ Dženmins (1470.-1559.) – ķīniešu mākslinieks.

⁴⁵ Tans Bohu (1470.-1523.) – Min dinastijas ķīniešu zinātnieks, mākslinieks un dzejnieks.

(50 kg) kaligrāfijas un gleznu. Bija nepieciešams daudz laika, lai tās sadedzinātu!”*⁴⁶

“Kamēr aizplūst laicīgie notikumi,
Senie, mūsdienīgie, turp un šurp
Upes un kalni paliek nemainīgi savā krāšņumā,
Būdami šo notikumu liecinieki...”

Ja mūsdienu ķīnieši vēl atceras savu vēsturi, iespējams, viņi savādāk uztvers šīs Men Haožaņa rindas*⁴⁷. Ievērojamu upju un kalnu vēsturiskās vietas tikušas iznīcinātas, tās noslaucītas no zemes virsas kampaņas “atmest četras pagātnes paliekas” viesulī. Tika iznīcināta ne tikai “Orhideju lapene”, kurā Van Sjidži*⁴⁸ sarakstījis savu slaveno “Orhideju lapenē sarakstīto dzejoļu krājuma prologu”*⁴⁹, bet arī paša Van Sjidži kapa vieta. Kādreiz Vu Čeneņam*⁵⁰ piederējusī rezidence Džjansu provincē tika nojaukta, arī Vu Džjindzi*⁵¹ bijusī rezidence Aņhuijas provincē tika sagrauta, akmens plāksni, uz kuras Su Dunpo pašrocīgi bija uzrakstījis “Vecā dzērāja ceļmalas būdu”, sadauzīja “jaunie revolucionāri”*⁵², un no tās tika nokasītas rakstu zīmes.

Ķīniešu kultūras būtība tika mantota un krāta vairākus gadu tūkstošus. Ja tā tiks iznīcināta, to vairs nevarēs atjaunot. Un tomēr ĶKP “revolūcijas vārdā” bez nožēlas un kauna to nežēlīgi iznīcināja. Kad mēs ar skumjām domājam par Veco Vasaras pili, kas pazīstama arī kā “vispārākā no pilīm”, kuru nodedzināja Lielbritānijas un Francijas sabiedroto karaspēks, un apraudājām iebrucēju iznīcināto “Junle enciklopēdiju”*⁵³, kā gan mēs būtu varējuši paredzēt, ka ĶKP radītie postījumi būs daudz-

⁴⁶ Din Šu, “Cik daudz kultūras relikviju tika atdotas liesmām”.

⁴⁷ Mens Haožaņš (689.-740.) – Tan dinastijas dzejnieks.

⁴⁸ Vans Sji Dži (321.-379.) – vēsturē visievērojamākais Ķīnas kaligrāfs, dzīvojis Tan dinastijas laikā.

⁴⁹ Par oriģinālā “Laņ Tin” prologa autoru tiek uzskatīts Vans Sji Dži, tā varētu būt sarakstīta viņa kaligrāfa karjeras sākumā (353. gadā viņam bija 51 gads). “Laņ Tin” ieguvis pasaules atzinību kā izcilākais Ķīnas kaligrāfijas paraugs.

⁵⁰ Vu Čeneņš (1506.-1582.) – Min dinastijas ķīniešu rakstnieks un dzejnieks.

⁵¹ Vu Džjindzi (1698.-1779.) – izsmalcināts Cjin dinastijas rakstnieks.

⁵² Cits hunveibinu nosaukums.

⁵³ Junle enciklopēdija vai Junle Dadiņš sastādīta Min dinastijā valdošā imperatora Junle laikā no 1403. gada līdz 1408. gadam. Tā ir visnenākā un vislielākā enciklopēdija pasaulē, kas sastāv no 22 937 sējumiem.

kārt plašāki, ilgstošāki un pamatīgāki, nekā to būtu spējis paveikt jebkurš iebrucējs?

2.4. Garīgo ticību iznīcināšana

Papildus reliģiju un kultūras fizisko eksistences formu iznīcināšanai ĶKP izmantoja visas iespējas, lai iznīcinātu cilvēku garīgo individualitāti, ko veidojusi ticība un kultūra.

Kā piemēru minēsim to, kā ĶKP izturas pret etnisko grupu ticībām. Musulmaņu tautību Hui tradīcijas ĶKP uzskatīja par “četrām pagātnes paliekām”: veca ideoloģija, veca kultūra, vecas paražas un tikumi. Tādēļ tā lika Hui tautības cilvēkiem ēst cūkgaļu. Hui tautības ģimenēm un mošējām bija jāaudzē cūkas. Katrai saimniecībai ik gadu bija jānodod valstij pa divām cūkām. Hunveibini pat piespieda Paņčen Lamu, otru augstāko dzīvo Tibetas Budu, ēst cilvēku izkārnījumus. Viņi lika trim mūkiem no Svētlaimes tempļa, kas atrodas Heilundzjanas provinces Harbinas pilsētā un ir lielākais mūsdienās (1921.) celtais budistu templis, turēt plakātu ar uzrakstu “kas tās par sūtrām – mēsli vien ir”.

1971. gadā Liņ Biao⁵⁴, ĶKP CK priekšsēdētāja vietnieks, aizbēga no Ķīnas, tomēr gāja bojā, kad viņa lidmašīna cieta avāriju Underhanas rajonā, Mongolijā. Vēlāk Liņ mājās tika atrasti citāti no Konfūcija sacerējumiem. Tad ĶKP uzsāka negantu Konfūcija kritizēšanas kampaņu. Rakstnieks ar pseidonīmu Lian Sjao⁵⁵ ĶKP žurnālā “Sarkanais Karogs” publicēja rakstu ar nosaukumu “Kas ir Konfūcijs?”. Rakstā Konfūcijs tika attēlots kā vājprātīgais, kurš mēģinājis pagriezt atpakaļ vēstures ratu, un kā viltīgs un izveicīgs demagogs. Tālāk sekoja karikatūru un dziesmiņu sērija, kurās Konfūcijs tika nomelnots.

Šādi tika iznīcināta reliģijas un kultūras labā slava un svētums.

2.5. Nebeidzamā iznīcināšana

Senajā Ķīnā centrālās varas pārvalde sniedzās līdz apgabalu līmenim. Zemāk atradās patriarhālie klani, kas valdīja patstāvīgi. Tā kā Ķīnas vēsturē visas vajāšanas, tādas kā Cjiņ dinastijas (221.-207. g.p.m.ē.) impera-

⁵⁴ Pēc neveiksmes iecerētajā valsts apvērsumā un varas atņemšanā Mao.

⁵⁵ “Lian Sjao” – rakstnieku grupas pseidonīms, viens, no kuriem bija Džou Jilians, kura līdzdalība grupā noveda pie anonīmas vēstules no veca drauga, kurš to nosauca par “ārkārtēju bezkaunību”.

tora Cjin Ši Huana*⁵⁶ konfūcisma grāmatu dedzināšana, konfūciešu aprakšana un “trīs Vu un viena Dzun” četras budisma vajāšanas kampaņas no piektā līdz desmitajam gadsimtam tika uzspiestas no augšas uz leju, tās nespēja iznīcināt kultūru pilnībā. Plašās sabiedrības masās turpināja dzīvot konfūcisma un budisma idejas un teksti. Salīdzinot ar to, ĶKP kontrole pār sabiedrību bija daudz pilnīgāka. ĶKP mudināti, nenobrieduši jaunieši un jaunietes valsts masveida kampaņas laikā “labprātīgi un ar entuziasmu” iznīcināja “četrus pagātnes paliekas”. Partijas organizāciju izvietošana katrā lauku ciematā ļāva ĶKP kontrolēt sabiedrību tik spēcīgi, ka ĶKP “revolucionārā” kampaņa izplatījās neierobežoti un skāra katru cilvēku katrā zemes nostūrī.

ĶKP gāja tālāk par imperatoriem, kas pielietoja vardarbību. Tā nomelnoja un noraidīja to, ko ļaudis uzskatīja par visbrīnīgāko un svētāko. Garīgo pamatu iznīcināšana ir vēl postošāka, tās sekas ir vēl daudz ilgstošākas, nekā iznīcinot tikai fiziski.

2.6. Intelīgences pārveidošana

Ķīniešu rakstība iemieso sevī piecu tūkstošu gadu senu civilizāciju. Hieroglifu rakstība, to izruna, izteiksmes veids un izklāsts satur dziļu kultūras mantojumu. ĶKP ne tikai vienkāršojusi ķīniešu rakstību, bet pat mēģinājusi aizvietot hieroglifus ar latīņu burtiem (Pīņjī), kas būtu iznīcinājis visas ķīniešu valodas un rakstības kultūras tradīcijas. Tomēr aizvietošanas plāns izgāzās, un tas pasargāja ķīniešu valodu no turpmākiem postījumiem. Ķīniešu inteliģencei, kas uzskatāma par tradicionālās kultūras nesēju, paveicās mazāk, tā nespēja izvairīties no iznīcināšanas.

Līdz 1949. gadam Ķīnā bija apmēram 2 miljoni inteliģentu. Neskatoties uz to, ka daži izglītību bija ieguvuši Rietumu valstīs, viņi bija pārman-tojuši dažas konfūcisma idejas. ĶKP nekad nav mazinājusi savu kontroli pār viņiem, jo viņu kā tradicionāli izglītotā un aristokrātiskā sabiedrības slāņa pārstāvju uzskati spēlēja svarīgu lomu vienkāršo ļaužu domāšanas veidošanā.

⁵⁶ Imperators Cjin Ši Huans (259.-210. g.p.m.ē.), kuru sauca arī par Jin Dženu. Sajūsmina cilvēkus, kad runa iet par Lielo Ķīnas Mūri vai “Terakota armiju” – slavenu Cjin Ši Huana Ķīnai atstātu mantojumu. Būdam pirmais Ķīnas imperators, viņš patiesi dziļi ietekmējis Ķīnas vēsturi un kultūru.

1951. gada septembrī ĶKP izvērta plaša mēroga “domāšanas reformas kampaņu”, kas tika uzsākta Pekinas universitātes inteliģentu vidū. Tika pieprasīts “noorganizēt kustību (koledžu, vidusskolu un pamatskolu skolotāju vidū, kā arī starp studentiem), lai tie godīgi un atklāti atzītu savas pagātnes “kļūdas”, un tādā veidā attīrītos no visiem kontrrevolucionārajiem elementiem”.

Mao Dzedunam nekad nav patikusi inteliģence. Reiz viņš sacījis: “Viņiem [inteliģentiem] jāzina, ka patiesībā daudzi tā dēvētie inteliģenti ir, vienkārši izsakoties, absolūti tumsonīgi, bieži vien strādnieki un zemnieki zina daudz vairāk nekā viņi.”^{*57} “Salīdzinot ar strādniekiem un zemniekiem, nepāraudzinātie inteliģenti nav tīri, esam nonākuši pie slēdziena, ka strādnieki un zemnieki ir krietni vien tīrāki ļaudis, neskatoties uz to, ka viņu rokas ir netīras un kājas sabrastas govju mēslos...”^{*58}

ĶKP pret inteliģenci vērsta vajāšana sākās ar dažnedažādām apsūdzībām, sākot no Vu Sjuņa^{*59} kritizēšanas par “diedelēšanu skolu izveidei” 1951. gadā, līdz Mao Dzeduna personiskiem uzbrukumiem rakstniekam Hu Fenam kā kontrrevolucionāram 1955. gadā. Sākumā inteliģence netika uzskatīta par reakcionāru šķiru, bet 1957. gadā, kad “vienotās frontes” kampaņas gaitā tika pakļautas vairākas galvenās reliģiskās grupas, ĶKP varēja sakoncentrēt visus savus spēkus un vērst tos pret inteliģenci. Tā tika uzsākta “antilabējā cīņa”.

1957. gada februārī, nākot klajā ar saukli, “lai uzplaukst simtiem ziedu un izskan simtiem viedokļu”, ĶKP vērsās pie inteliģences ar aicinājumu izteikt savus priekšlikumus un kritiku par partiju, apsolut, ka tam nesešos nekādas represijas. Būdami nemierā ar ĶKP apspiešanas metodēm un kontrrevolucionāru tīrīšanām^{*60}, ar tās totalitāro valdīšanas manieri visās jomās, pat tajās, par kurām ĶKP bija pavisam virspusējs priekšstats, inteliģence noticeja, ka ĶKP pēkšņi kļuvusi atklāta un iecie-

⁵⁷ Mao, “Izlabot partijas darba stilu” (1942.).

⁵⁸ Mao, “Runa Jaņaņas sanāksmē, kas veltīta literatūrai un mākslai” (1942.).

⁵⁹ Vu Sjuņš (1838.-1896.), sākotnēji Vu Cji – dzimis Šaņdunas provinces Tanji. Viņš zaudēja tēvu vēl jaunībā, un viņa ģimene nonāca nabadzībā. Viņam nācās ubagot, lai paēdinātu māti, tādēļ viņš kļuva pazīstams kā ubags, kurš pilda dēla pienākumus. Pēc mātes nāves ubagošana kļuva par viņa vienīgo eksistences avotu. Par saubagoto naudu viņš atvēra bezmaksas skolas.

⁶⁰ Attiecas uz kontrrevolucionāru apspiešanas kampaņu no 1950. gada līdz 1952. gadam un vēlākām kontrrevolucionāru tīrīšanām (1955.-1957.)

tīga. Viņi sāka atklāti izteikt savu viedokli, un pret partiju vērstā kritika kļuva arvien intensīvāka.

Gadiem ritot, daudzi cilvēki joprojām uzskata, ka Mao Dzeduns uzsāka pretuzbrukumu inteliģencei par tās pārāk aso kritiku. Tomēr patiesība izrādījās citāda.

1957. gada 15. maijā Mao Dzeduns uzrakstīja rakstu “Situācija mainās”, kurš sāka cirkulēt ĶKP augstāko amatpersonu vidū. Rakstā bija runa par to, ka “pēdējā laikā reakcionāru uzvedība kļuvusi neciešama, viņi cenšas sacelt septiņas balles stipru taifūnu, lai mēģinātu iznīcināt ĶKP”. Pēc šā raksta izlasīšanas daudzi ierēdņi, kuri agrāk diezgan vienaldzīgi izturējās pret kampaņu “lai uzplaukst simtiem ziedu un izskan simtiem viedokļu”, pēkšņi kļuva aktīvi. Ķīnas Demokrātiskās līgas priekšnieka vietnieka un ĶKP centrālās organizatoriskās daļas priekšnieka Džana Bodzjuņa meita savos memuāros “Pagātne neizgaist kā dūmi” stāsta: “ĶKP vienotās frontes nodaļas priekšnieks Li Veihaņs personiski piezvanīja Džanam Bodzjuņam, aicinot viņu uz sanāksmi, lai apspriestu, kā izlabot ĶKP darbu. Džans sēdēja pirmajā rindā. Nenojaušot, ka tās ir lamatas, Džans atklāti izteica savu kritiku par ĶKP.” Kā raksta Džana meita: “Li Veihaņs izskatījās pavisam mierīgs. Džans nodomāja, ka Li piekrīt viņa sacītajam. Viņš nezināja, ka Li ar prieku vēro, ka viņa upuris iekritis slazdos.” Pēc sanāksmes tika pasludināts, ka Džans ir Ķīnas labējās kustības galvenā persona.

Mēs varam minēt virkni datumu 1957. gadā, kad inteliģenti savos priekšlikumos vai runās izteica kritiku un ierosinājumus: Džana Bodzjuņa “Politisko projektu institūts” 21. maijā, Lun Juņa “Pretpadomju uzskatu absurds” 22. maijā, Luo Lundzji „Reabilitēšanas komiteja” 22. maijā, Liņ Sjilina runa “ĶKP feodālā sociālisma kritika” Pekinas universitātē 30. maijā, Vu Dzuguana uzstāšanās “Partijai jāpārtrauc norādīt virzienus mākslā” 31. maijā un Ču Aņpina “Partija valda pār pasauli” 1. jūnijā. Visas šīs runas un priekšlikumi tika atbalstīti un izteikti pēc tam, kad Mao Dzeduns jau bija uzasinājis savu miesnieka nazi.

Visi šie inteliģenti, kā jau varēja paredzēt, vēlāk tika pasludināti par labējiem. Šādu “labējo” Ķīnā bija vairāk nekā 550 000.

Ķīniešu tradicionālajā kultūrā mēdza sacīt, ka “mācītus vīrus var nogalināt, bet nedrīkst pazemot”. ĶKP bija spējīga pazemot inteliģenci,

noliedzot viņu tiesības izdzīvot, un pat apsūdzēja viņu ģimenes, līdz viņi pieņēma pazemojumu. Daudzi inteligenti padevās, daži no viņiem denun-cēja citus, lai glābtu sevi. Tas salauza daudzu cilvēku sirdis. Tos, kuri nepakļāvās pazemojumam, iznīcināja, lai tas kalpotu par baidinājumu citiem intelligentiem.

Tādējādi tika iznīcināta tradicionālā “izglītoto šķira”, kas bija sabied-rības morāles paraugs.

Mao Dzieduns teica: “Ar ko varēja palielīties imperators Cjiņ Ši Huans? Viņš nogalināja tikai 460 izglītotos konfūciešus, bet mēs nogali-nājām 46 000 intelligences pārstāvjus. Apspiežot kontrrevolucionārus, vai tad mēs nenogalinājām arī vienu otru kontrrevolucionāro intelligentu? Es strīdējos ar tiem demokrātijas aizstāvjiem, kuri mūs apsūdzēja par to, ka mēs rīkojamies kā imperators Cjiņ Ši Huans. Es teicu, ka viņiem nav tais-nība. Mēs simtkārt viņu pārspējām.”

Patiešām, Mao ne tikai nogalināja inteligenci. Viņš iznīcināja viņu prātus un sirdis.

2.7. Kultūras šķietamības radīšana, saglabājot tradīciju ārējās izpausmes, bet mainot to saturu

Pēc tam, kad ĶKP uzsāka ekonomisko reformu un atvērto durvju po-litiku, tā atjaunoja daudzas baznīcas, kā arī vairākus budistu un daoistu tempļus. Tā arī rīkoja gadatirgus vairākos Ķīnas tempļos, kā arī kultūras izstādes ārzemēs. Tie ir ĶKP pēdējie centieni izmantot un iznīcināt vēl atlikušo tradicionālo kultūru. Šādai ĶKP rīcībai ir divi iemesli. No vie-nas puses, cilvēku labai piemītošā labestība, ko ĶKP nebūtu varējusi iznīcināt, novestu pie „partijas kultūras” bojāejas. No otras puses, ĶKP iecerēja izmantot tradicionālo kultūru kā dekoratīvās kosmētikas līdzekli savai [patiesajai] sejai, lai aizsegtu savu ļauno būtību – „meli, ienaidis un cīņa”.

Kultūras būtība ir tās iekšējais morālais saturs, tajā pat laikā ārējām formām ir vienīgi izklaidējoša nozīme. ĶKP atjaunoja virspusējos kul-tūras elementus, kas kalpo izklaidei, lai noslēptu savu mērķi iznīcināt morāli. Nav svarīgi, cik daudz mākslas un kaligrāfijas izstādes ĶKP ir sarīkojusi, cik daudz tā noorganizējusi kultūras svētkus ar drakonu un lau-vu dejām, cik organizējusi kulinārijas gadatirgus vai uzcēlusi klasiskās

arhitektūras celtnes, partija vienkārši atjauno formu, bet ne kultūras būtību. Tajā pat laikā ĶKP veicina savu kultūras eksponātu demonstrēšanu Ķīnā un ārvalstīs ar vienu vienīgu mērķi – saglabāt savu politisko varu.

Kā piemēru vēlreiz minēsim tempļus. Tempļi ir cilvēku garīgās pilnveidošanās vietas. Tempļī cilvēki dzird zvanu skaņas rīta agrumā un bungu rīboņu saulrietā, un godina Budu degošu eļļas lampu gaismā. Arī laicīgie ļaudis var nākt šeit sūdzēt grēkus un nodoties lūgšanām. Garīgā pilnveidošanā nepieciešama tīra sirds, kas ne pēc kā netiecas. Grēksūdzei un lūgšanām nepieciešama nopietna un svinīga apkārtējā vide. Taču tempļi tika pārvērsti par iecienītām tūristu apmeklējuma vietām, lai gūtu ekonomisku labumu. Cik daudzi no tiem cilvēkiem, kuri šodien apmeklē tempļus Ķīnā, pirms tam ir nomazgājušies un uzvilkuši tīras drēbes, cik no viņiem ir nākuši ar patiesu un cieņas pilnu sirdi pret Budu, lai pārdomātu savas kļūdas?

Tradicionālās kultūras ārējā veidola atjaunošana, bet iekšējā satura iznīcināšana ir taktika, kuru ĶKP pielieto, lai piekrāptu cilvēkus. Vai tas ir budisms, kāda cita reliģija vai no tās atvasināta kultūras forma, ĶKP šādā veidā ar nolūku iznīcina tās pamatus.

3. Partijas kultūra

Pa to laiku, kamēr ĶKP centās iznīcināt tradicionālo, pa pusei dievišķo kultūru, tā paslepus, ar nepārtrauktu politisku kampaņu palīdzību, veidoja pati savu kultūru. Partijas kultūra pārveidoja veco paaudzi, saindēja jauno paaudzi un atstāja iespaidu uz bērniem. Tai izdevās panākt dziļu un plašu ietekmi. Pat tad, kad daudzi cilvēki centās atklāt ĶKP ļauno dabu, viņiem neizdevās izvairīties no ĶKP radītajiem labā un ļaunā vērtējuma kritērijiem, no tās radītās terminoloģijas un analīzes paņēmieniem, tas neizbēgami nesa sevī partijas kultūras uzspiesto zīmogu.

Partijas kultūra ne vien mantojusi un padziļinājusi ārvalstīs dzimušo marksisma-ļeņinisma kultūru, bet ar partijas propagandas palīdzību arī prasmīgi apvienojusi ar revolūcijas nežēlību un cīņas filozofiju visu to sliktāko, kas vairāku tūkstošu gadu gaitā piemītis ķīniešu kultūrai. Pie šīm negatīvajām iezīmēm pieder iekšēja cīņa par varu, grupējumu veidošana pašlabuma gūšanai, politisku viltību pielietošana, lai izkropļotu ļaužu domāšanu, kā arī zemiska taktika un sazvērestības. Vairāku pēdējo

gadu desmitu laikā, kad ĶKP cīnījās par izdzīvošanu, tās raksturīgās “melu, ienaida un cīņas” iezīmes arvien vairāk tika attīstītas, bagātinātas un noslīpētas.

Despotisms un diktatūra ir partijas kultūras īstenā daba. Politiskajā un šķiru cīņā tā kalpo pati saviem mērķiem. Tālāk uzskaitīti četri aspekti, kas terora diktatūras apstākļos veido “tautas kultūras” vidi.

3.1. Virskundzības un kontroles aspekts

A. Izolācijas kultūra

Komunistiskās partijas kultūra pēc savas būtības ir izolēts monopols bez domu, vārda, sapulces un ticības brīvības. ĶKP virskundzības mehānisms atgādina hidraulisku sistēmu, kuras darbība atkarīga no augsta spiediena un izolācijas, lai saglabātu kontroli. Patniecīgākā noplūde var izraisīt visas sistēmas krah. Piemēram, “4. jūnija”⁶¹ incidentā partija atteicās no pārrunām ar studentiem, baidoties no iespējas, ka, “izveidojoties noplūdei”, arī strādnieki, zemnieki, inteliģenti un militārie darbinieki pieprasīs pārrunas. Tādējādi ar laiku Ķīna sāktu virzīties uz demokrātijas pusi un tiktu apšaubīta vienpartejiskās diktatūras pastāvēšana. Tādēļ ĶKP izvēlējās slepkavību, tā vietā, lai piekristu pārrunām ar studentiem. Šobrīd ĶKP algo desmitiem tūkstošu interneta milicijas darbinieku, kas kontrolē interneta savienojumus ar ārzemēm, lai bloķētu katru interneta mājas lapu, kas nepatīk ĶKP.

B. Terora kultūra

Pēdējo 55 gadu laikā ĶKP ar terora palīdzību ir apspiedusi ķīniešu tautas domāšanu. Tā prasmīgi darbojusies ar pātagu un nazi, lai pakļautu ļaužu uzvedību noteiktām “normām”: cilvēki nekad nevarēja zināt, kad pār viņu galvām atkal nogrūš negaidīts posts. Dzīvojot bailēs, ļaudis kļūst

⁶¹ “4. jūnija” incidents – rezultāts protestu sērijai Ķīnā, kas norisinājās no 1989. gada 15. aprīļa līdz 1989. gada 4. jūnijam, par kura norises centru kļuva Tiananmen laukums Pekinā. Universitāšu un institūtu studenti, kas uzstājās par demokrātiskām reformām, ieņēma laukumu. Lai attīrītu laukumu no demonstrantiem, tika iesaistīta Tautas Atbrīvošanas armija. “4. jūnija” incidenta gaitā daudzi protestējošie tika nogalināti un guva ievainojumus. Aptuveni upuru skaita aprēķini svārstās no 400-800 cilvēkiem (“New York Times”) līdz 2600 cilvēkiem (Ķīnas Sarkanais Krusts). Patiesais cietušo skaits svārstās no 7 000 līdz 10 000 cilvēku. Starptautiskā sabiedrība to nosauca par “4. jūnija masu slaktiņu”.

paklausīgi. Demokrātiskās kustības aizstāvji, cilvēki ar neatkarīgu domāšanu, pret sistēmu skeptiski noskaņotie un dažādu garīgu virzienu sekotāji kļuva par slepkavību upuriem, lai kalpotu par biedinājumu sabiedrībai. Partija vēlas jau embrija stāvoklī noslāpēt jebkuru opozīciju.

C. Tīklveida kontroles kultūra

ĶKP kontrole pār sabiedrību ir visaptveroša. Pastāv dzīvesvietas reģistrācijas sistēma, rajona iedzīvotāju komiteju sistēma un dažādu līmeņu partijas komiteju struktūras. “Partijas organizācijas izveidotas katrā sabiedrības līmenī.” “Bez izņēmuma katrā ciematā jābūt savai partijas šūniņai.” Partijas un komunistiskās jaunatnes savienības biedri organizē regulārus pasākumus. ĶKP izvirzīja arī atbilstošus saukļus, piemēram, “Sargā savas mājas durvis un uzmani savus ļaudis”, “Nepieļauj, ka tavi ļaudis iesniedz sūdzības”, “Sistēmai ārkārtīgi svarīgi ir nodrošināt pienākumu izpildi un noteikt atbildīgo. Esiet modri. Nopietnu vērību piegrieziet disciplīnai un instrukciju ievērošanai, lai nodrošinātu piesardzības un profilakses pasākumus 24 stundas diennaktī”, “Ofiss 610⁶² izveidos uzraudzības komiteju, lai jebkurā laikā veiktu darbības pārbaudi katra rajona katrā darba vietā”.

D. Līdzdalības kultūra

ĶKP pilnībā ignorēja mūsdienu sabiedrības uz likumiem balstītos valsts pārvaldes principus un aktīvi īstenoja līdzdalības politiku, izvirzot “šķiriskās izcelsmes” teoriju, lai, izmantojot savu absolūto varu sodītu “muižnieku”, “bagātnieku”, “kontrrevolucionāru”, “slikto elementu” un “labējo” ģimeņu locekļus. Līdz pat šai dienai ĶKP “uzlikls atbildību tiešajiem priekšniekiem un izteiks viņiem sabiedrisku rājienu, ja viņi nespēs izpildīt savus vadītāja pienākumus un neveiks atbilstošus pasākumus, lai novērstu Faluņgun praktizētāju došanos uz Pekinu, kas radītu nepatīkšanas. Nopietnos gadījumos tiks piemērots disciplinārsods”. “Ja ģimenē viens cilvēks praktizē Faluņgun, visi viņa ģimenes locekļi tiks atlaisti no darba.” “Ja darba kolektīvā viens cilvēks praktizē Faluņgun, tad neviens nesaņems prēmiju.” ĶKP nāca klajā arī ar diferencētu politiku, iedalot bērnus tādos, kuri “var tikt apmācīti un pārveidoti” un tādos, kas pieder pie “piecām melnajām šķirām” (muižnieki, bagātnieki, reakcionāri,

⁶² Organizācija, kas speciāli izveidota Faluņgun represēšanai. Tai pieder absolūta vara visos partijas vadības līmeņos juridiskajā un citās sistēmās.

sliktie elementi un labējie). Partija pieprasīja būt vienprātīgiem ar partiju un “taisnīguma principu stādīt augstāk par uzticību ģimenei”^{*63}. Lai nodrošinātu partijas politikas īstenošanu, tika izveidota personāla, un organizāciju arhīvu sistēma, kā arī īslaicīgas pārvietošanās sistēma. Ļaudis tika aicināti apsūdzēt un atmaskot citus, viņi tika apbalvoti par ieguldījumu partijas labā.

3.2. Propagandas aspekti

A. Vienas balss kultūra

Kultūras revolūcijas laikā Ķīna tika pārpludināta ar lozungiem “Norādījumi no augšas”, “Viens [Mao] izteikums satur desmitiem tūkstošu izteikumu spēku, un katrs no tiem ir patiesība”. Visiem plašsaziņas informācijas līdzekļiem bija jāapdzied un kolektīvi jāatbalsta partija. Nepieciešamības gadījumā katra partijas un valdības līmeņa vadītājiem, militārajiem darbiniekiem, strādniekiem, komunistiskās jaunatnes savienības biedriem un sieviešu organizācijām bija jāsniedz savs atbalsts. Šis smagais pārbaudījums bija jāiziet katram.

B. Vardarbības veicināšanas kultūra

Mao Dzeduns ir teicis: “Kā 800 miljoni cilvēku var pastāvēt bez cīņas?” Faluņgun vajāšanas gaitā Džjans Dzemiņš teica, ka “par Faluņgun praktizētāja piekaušanu līdz nāvei neviens netiks sodīts”. ĶKP propagandē “totālu karu”, “atombumba nav nekas cits, kā tikai papīra tīģeris... pat, ja bojā aizies puse iedzīvotāju, dzīvi palikušie uzcelš mūsu dzimteni no gruvešiem”.

C. Ienaida sēšanas kultūra

ĶKP pieprasīja, lai ļaudis “neaizmirst par nabadzīgo šķiru ciešanām un cieši patur atmiņā asiņu un asaru ienaidu”. Nežēlību pret šķiras ienaidniekiem ĶKP slavināja kā tikumu. Šāda nežēlība uzskatāmi parādīta labi pazīstamā mūsdienu operā: “Uzsūciet sevī ienaidu, nepārtraukti bagātiniet un papildiniet to. Tā ienaidis augs jūsu sirdī.”^{*64}

⁶³ Tulkojums no ķīniešu valodas, burtiski nozīmē: “lielais taisnīgums iznīcina radniecību”.

⁶⁴ Vārdi no mūsdienīgās Pekinas operas “Leģenda par sarkano lukturi”. Tas ir viens no slavenajiem astoņiem uzvedumiem, kuri oficiāli tika izstrādāti un sasniedza savu “zelta laikmetu” Kultūras revolūcijas laikā no 1966.gada līdz 1976.gadam.

D. Viltus un melu kultūra

Sākot ar paziņojumiem par to, ka “raža no viena mu^{*65} sasniegusi vairāk nekā desmit tūkstošus dzjiņ^{*66}” Lielā Izrāviena laikā (1958.), “Ti-aņaņmeņ laukumā neviens netika nogalināts” 1989. gada “4. jūnija” slaktiņa laikā, un “Mēs pilnībā kontrolējam situāciju ar atipisko pneimoniju” 2003. gadā, un tā arvien līdz pat nesējajiem paziņojumiem par to, ka “Šodien Ķīnā ir vislabākie laiki cilvēktiesību jomā” un par “Trim priekšstatiem”^{*67} – tas viss ir meli.

E. Ideoloģiskās apstrādes (smadzeņu skalošanas) kultūra

ĶKP izdomājusi neskaitāmus saukļus cilvēku ideoloģiskajai apstrādei: “Bez komunistiskās partijas nebūs jaunas Ķīnas”, “Mūsu vadošais spēks ir Ķīnas Komunistiskā partija, kas vadās pēc marksisma-ļeņinisma teorijas”^{*68}, “Stingri turēties pie partijas centrālās komitejas līnijas” un “Pildiet partijas rīkojumus, ja Jūs tos saprotat. Pat ja Jūs tos nesaprotat – izpildiet jebkurā gadījumā, un rīkojuma pildīšanas laikā radīsies dziļāka sapratne.”

F. Pieglaimošanās kultūra

ĶKP atzinīgi izturas pret izteikumiem, kuros tā celta debesīs: “Plaša ir Zeme un Debesis, bet vēl plašāka ir partijas labā sirds”, “Visi mūsu sasniegumi panākti, pateicoties partijai”, “Es raugos uz partiju, kā uz savu māti”, “Veltīšu savu dzīvi partijas centrālās komitejas aizsardzībai.” ĶKP apgalvo, ka ir pierādījusi, ka var saukties par “diženo, izcilo un vienīgi pareizo partiju”, “neuzvaramo partiju” utt.

G. Pretenciozitātes kultūra

Citu pēc cita radot paraugus un piemērus atdarināšanai, partija uzsāka “sociāli ideoloģiskās un garīgās celtniecības”, kā arī “ideoloģiskās audzināšanas” kampaņas. Beigu beigās ļaudis turpināja darīt to pašu,

⁶⁵ Mu – Ķīnā pielietota laukuma mērvienība. Viens mu – 0,0667 ha.

⁶⁶ Dzjiņ – Ķīnā pielietota svara mērvienība. Viens dzjiņ – 596,816 grami.

⁶⁷ “Trīs priekšstatos” tiek apgalvots, ka partijai vienmēr jāpārstāv Ķīnas pirmrindas ražošanas spēku tendences, Ķīnas modernās kultūras orientāciju un ķīniešu tautas vairākuma pamatintereses.

⁶⁸ Runa pirmā sasaukuma Viskīnas Tautas Pārstāvju sapulces Pirmajā sesijā (1954. gada 15. septembrī).

ko viņi darīja pirms kampaņas. Visas sanāksmes, mācības un pieredzes apmaiņas pārvērtās par teātra izrādi, un sabiedrības morāles normas turpināja pagrimt.

3.3. Savstarpējo attiecību aspekts

A. Skaudības kultūra

Partija propagandēja “absolūtu novienādošanu”, tādēļ “katrs, kurš izceļas, kļūst par uzbrukumu objektu”. Ļaudis kļuva skaudīgi pret tiem, kas spējīgāki, bagātāki, izveidojās tā dēvētais “sarkano acu sindroms”⁶⁹.

B. “Pāri līķiem” ejošu cilvēku kultūra

ĶKP mācīja cilvēkus “cīnīties aci pret aci un ziņot “aiz muguras””. Sūdzības par biedriem, rakstiski ziņojumi un apmelojumi, faktu fabricēšana un kolēģu kļūdu pārspīlējums – līdzīga nekrietna uzvedība kalpoja par mērauklu vēlmei pietuvoties partijai un izpelnīties paaugstinājumu.

3.4. Nemanāma ietekme uz ļaunu uzvedību un dvēseli

A. Kultūra, kas cilvēkus pārvērš par mašīnām

Partija vēlas, lai cilvēki kļūst par “nerūsējošām skrūvītēm revolūcijas mašīnā”, par “paklausīgiem partijas instrumentiem”, lai tie “dotos uzbrukumā partijas norādītajā virzienā”. “Mao armijas kareivji klausā partijai; tie dodas turp, kur tie vajadzīgi, un ķeras pie visgrūtākajiem uzdevumiem.”

B. Īstenības izkropļošanas kultūra

Kultūras revolūcijas laikā ĶKP deva priekšroku “sociālajām nezālēm kapitālistiskās ražas vietā”. Divdesmit gadus vēlāk “4. jūnija” slaktiņa laikā armijai tika pavēlēts šaut un nogalināt “apmaiņai pret 20 stabilitātes gadiem”. “Izturies pret citiem tā, kā nevēlētos, lai izturas pret tevi” – tas raksturo ĶKP morālo nostāju.

⁶⁹ Izteiciens “sarkano acu sindroms” tiek pielietots, lai apzīmētu cilvēku, kurš izjūt diskomfortu, kad redz, ka kāds kaut ko dara labāk nekā viņš, uzskatot, ka pats būtu to paveicis labāk.

C. Labprātīgas ideoloģiskas apstrādes un bezierunu pakļaušanās kultūra

“Zemākstāvošie pakļaujas augstākstāvošajiem, un visa partija pakļaujas partijas centrālajai komitejai.” “Nesaudzīgi cīnieties, izskaužot jebkādas apziņā radušās egoistiskas domas.” “Īstenojiet revolūciju savas dvēseles dziļumos.” “Maksimāli līdzinieties uz partijas centrālo komiteju.” “Unificēt domāšanu, unificēt soļus, unificēt rīkojumus un unificēt komandas.”

D. Kultūra ļaužu pārvēršanai par labprātīgiem vergiem

“Bez komunistiskās partijas Ķīna iegrims haosā.” “Ķīna ir tik milzīga. Kurš vēl bez ĶKP spēs to pārvaldīt?” “Ja Ķīnai pienāks gals, tā būs pasaules mēroga katastrofa, tādēļ mums visiem spēkiem jācenšas palīdzēt ĶKP saglabāt tās vadošo lomu.” Aiz bailēm un paš aizsardzības nolikos, ĶKP regulāri apspiesto grupu izpausme bieži vien ir vēl kreisāka nekā ĶKP pašai.

Ir daudz un dažādi šādi piemēri. Katrs lasītājs savā personiskajā pieredzē, pilnīgi iespējams, varētu atrast visdažādākos partijas kultūras elementus.

Cilvēki, kas piedzīvojuši Kultūras revolūciju, iespējams, vēl līdz šim atceras mūsdienīgo operu “paraugizrādes”, dziesmas ar Mao vārdiem un uzticības dejas. Daudzi vēl joprojām atceras vārdus no lugas “Baltmatainā meitene”^{*70} un filmām “Karš tunelī”^{*71} un “Mīnu karš”^{*72}. Ar šo

⁷⁰ Oficiālās “paraugizrādes” bija populāras Lielās kultūras revolūcijas laikā (1966.-1976.). Ķīnas tautas leģenda par “Baltmataino meiteni” – stāsts par nemirstīgu sievieti, kura dzīvoja alā un kurai pie-mita pārdabiska spēja apdāvināt par labām īpašībām un sodīt par trūkumiem, atbalsīt godaprātu un sodīt ļaunumu. Tomēr “mūsdienīgajā” ķīniešu drāmas, operas vai baleta variantā viņa tika attēlota kā meitene, kura spiesta slēpties alā tādēļ, ka viņas tēvs ticis līdz nāvei piekauts, jo atteicies atdot viņu par sievu ba-gātām zemes īpašniekam. Viņa kļuvusi baltmataina, jo viņai pietrūcis pareizas pārtikas. Tā kļuvusi par vienu no vispazīstamākajām “mūsdienīgajām” drāmām Ķīnā, kas kūda uz šķiru ienaidu pret zemes īpaš-niekiem.

⁷¹ “Karš tunelī” (Didao Džan, 1965. gads) – melnbalta filma, kurā parādīts, kā ķīnieši centrālajā Ķīnā varonīgi cīnās ar japāņu kareivjiem pazemes tuneļos.

⁷² “Mīnu karš” (Dilei Džan, 1962. g.) – filmā redzams, kā Hebei provinces partizāni cīnās ar japāņu okupācijas karaspēku ar paštaisītu mīnu palīdzību.

sacerējumu palīdzību ĶKP skaloja cilvēkiem smadzenes, piepildot viņu apziņu ar vārdiem “kāda brīnišķīga un dižena ir partija”, cik “nenogurstoši” partija cīnās ar ienaidniekiem, kā partijas “uzticamie” kareivji vēlas ziedot sevi partijas vārdā, un cik muļķīgi un ļauni ir tās ienaidnieki. Dieņu no dienas ĶKP propagandas mašīna piespiedu kārtā katram cilvēkam iepotēja pārliecību, kas bija vēlama komunistiskajai partijai. Ja mēs šodien noskatīsimies “episkās poēmas” mūziklu “Sarkanie Austrumi”, tad redzēsim, ka uzveduma galvenā doma ir “slepkavot, slepkavot un vēlreiz slepkavot”.

Tai pašā laikā ĶKP izveidoja pati savu valodu un izteiksmes veidu: aizvainojoši izteicieni masveida kritikas laikā, pieglaimīgi, partiju slavinot izteicieni, kā arī banāli, oficiāli štampi, līdzīgi kā “astoņu daļu esējā”⁷³. Tika panākts, ka cilvēki neapzināti runāja, pielietojot domāšanas šablonus, kuri propagandē “šķiru cīņas” ideoloģiju un “slavina partiju”, un izmantoja valdonīgu valodu un izteiksmes veidu mierīgas un saprātīgas spriestspējas vietā. ĶKP sagrozīja arī reliģiskos jēdzienus, izkropļojot to saturu.

Taču arī tas vēl nav viss. ĶKP partijas kultūra zināmā mērā ļaunprātīgi izmanto arī tradicionālās vērtības. Piemēram, tradicionālā kultūra augsti vērtē “ticību”, arī komunistiskā partija pieprasa būt “godīgam pret partiju un uzticīgam tai”. Tradicionālā kultūra uzsver “dēla godbijību”. ĶKP var ieslodzīt cilvēku cietumā, ja tas nerūpējas par saviem vecākiem, tomēr patiesais iemesls slēpjas apstākļī, ka pretējā gadījumā šie vecāki kļūs par apgrūtinājumu partijai. Kad tas vajadzīgs partijai, ĶKP pieprasa, lai bērni skaidri norobežotos un atteiktos no saviem vecākiem. Tradicionālā kultūra uzsver “uzticību” un to, ka “valdnieki ir mazsvarīgi, tauta ir visvērtīgākā, valsts ir otršķirīga”. Tomēr “uzticība”, kurai ĶKP dod priekšroku, ir “akla pielūgsmē”, tik akla, ka no ļaudīm tiek prasīts, lai viņi ticētu ĶKP un pakļautos tai bez ierunām.

Vārdi, kurus parasti izmanto ĶKP, ir ārkārtīgi viltīgi. Piemēram, tā pilsoņu karu starp Guomindanu un komunistiem sauc par “Atbrīvošanas karu”, it kā ļaudis būtu atbrīvoti no jūga. ĶKP periodu pēc 1949. gada sauc par periodu “pēc valsts nodibināšanas”, lai gan patiesībā Ķīna pastāvēja jau ilgi pirms tam, ĶKP vienkārši nodibināja jaunu politisku

⁷³ Literāra forma, kas tika pieņemta impērijas veiktajās valsts dienestu pārbaudēs, kas slavē ar savu nežēlīgo formu un ideju nabadzību.

režīmu. Trīs gadus ilga Lielais bads*⁷⁴ tika nosaukts par “trīs gadus ilgo stihisko nelaimi”, lai gan patiesībā tam nebija nekāda sakara ar stihisku nelaimi, tas bija cilvēku roku darbs. Tomēr, dzirdot šos vārdus ikdienas dzīvē un pamazām vien nonākot to ietekmē, cilvēki neapzināti uzsūc sevī ideoloģiju, ko ĶKP iecerējusi viņiem iepotēt.

Tradicionālajā kultūrā mūzika tiek uztverta kā cilvēka vēlmju ierobežošanas veids. “Vēsturisko piezīmju” (Ši Dzji)^{*75} 24. nodaļā “Piezīmēs par mūziku” (Jue Šu), Sima Cjaņš (145.-85. g.p.m.ē.) sacījis, ka pēc savas dabas cilvēks ir labestīgs un mierīgs, ka viņa emocijas saistītas ar ārējo ietekmi un izraisa viņā mīlestības un naida jūtas, kas sakņojas viņa gudrībā un raksturā. Ja šīs jūtas netiks ierobežotas, tad cilvēks, nebeidzamo un nepiepildāmo ārējo kārdinājumu vadīts un savu iekšējo jūtu pārņemts, pastrādās daudz ko sliktu. Tādēļ, stāsta Sima Cjaņš, senie imperatori izmantoja rituālus un mūziku, lai ieviestu kārtību ļaužu rīcībā. Mūzikai jābūt jautrai, bet ne piedauzīgai, skumjai, bet ne pārmērīgi sērīgai. Tai jāpauz jūtas un vēlmes, tomēr jāspēj tās kontrolēt. Konfūcijs reiz sacījis: “Trīssimt dzejoļus var izteikt ar vienu frāzi – nedomā ļaunu.”

Tāču arī tādu brīnišķīgu lietu kā mūzika ĶKP izmantoja, lai skalotu cilvēkiem smadzenes. “Sociālisms ir labs”, “Bez komunistiskās partijas nebūs jaunas Ķīnas” un vēl daudzas citas dziesmas tika dziedātas no bērnodārza līdz pat universitātei. Izpildot šīs dziesmas, ļaudis neapzināti pieņēma to saturu. Vēl vairāk, ĶKP zaga vispopulārāko tautasdziesmu melodijas, aizvietojot vārdus tajās ar tekstiem, kuros tika slavināta partija. Tas tika izmantots gan tradicionālās kultūras iznīcināšanai, gan partijas slavināšanai.

Viens no ĶKP klasiskajiem darbiem – “Mao runa Jaņaņas literatūrai un kultūrai veltītajā sanāksmē”^{*76} apzīmēja kultūras un militāros centienus kā “divas frontes”. Tajā tika paziņots: nepietiek ar to, ka ir bruņota armija, nepieciešama arī “literārā armija”. Runā tika atzīmēts, ka “literatūrai jākalpo politikai” un ka “proletariāta literatūra ... ir revolucionārās mašīnas “zobrati un skrūvētes”. Uz tā bāzes tika izveidota kompleksa

⁷⁴ Lielais bads (1959.-1961.). Vislielākais bads cilvēces vēsturē. Nedabiskā nāvē gāja bojā 18 – 43 miljoni cilvēku.

⁷⁵ “Vēsturnieka piezīmes” (“Ši Dzji”, kas tiek tulkots arī kā “Lielā skrīvera piezīmes”). (Skatīt 6. Daļas 6. skaidrojumu.)

⁷⁶ Mao Dzieduns.

“partijas kultūras” sistēma, kuras pamatbūtība ir ateisms un šķiru cīņa. Šī sistēma ir pilnībā pretēja tradicionālajai kultūrai.

“Partijas kultūra” patiešām lieliski kalpojusi komunistiskajai partijai, palīdzot tai sagrābt varu un saglabāt kontroli pār sabiedrību. Tāpat kā armija, cietumi un milicija, partijas kultūra pieder pie tās pašas vardarbīgās mašīnērijas, neskatoties uz to, ka tā ir cita veida vardarbība – kultūras vardarbība. Šī kultūras vardarbība, iznīcinot 5000 gadu seno tradicionālo kultūru, grauj sabiedrības morāli, vājina tautas gribasspēku un sadrumstalo ķīniešu nācijas vienotību.

Šodien daudzi ķīnieši pilnīgi neko nezina par tradicionālās kultūras būtību. Daži pat pielīdzina piecdesmit gadus ilgo “partijas kultūru” piecūkstoš gadu senajai ķīniešu tradicionālajai kultūrai. Ķīniešiem tas patiešām ir skumji. Daudzi cilvēki, uzstājoties pret tradicionālo kultūru, nemaz neapzinās, ka viņi patiesībā ir pret ĶKP “partijas kultūru”, nevis īsteno Ķīnas tradicionālo kultūru.

Daudzi cilvēki cer aizstāt Ķīnā pastāvošo politisko iekārtu ar Rietumu pasaules demokrātisko sistēmu. Patiesībā arī rietumu demokrātija tika izveidota uz kultūras bāzes, kas ir zināmā mērā kristiešu, kurā “Dieva priekšā visi ir vienādi”, kurā tiek cienīta cilvēka daba un cilvēka izvēle. Kā gan var izmantot despotisko, necilvēcisko ĶKP “partijas kultūru” par rietumu demokrātiskās sistēmas pamatu?

Noslēgums

Tradicionālā kultūra tika pakļauta uzbrukumiem jau Sun dinastijas (960.-1279.) laikā, un kopš tā brīža tā sāka novirzīties no tradīcijām. Pēc 1919. gada “4. maija” kustības aktīvā inteliģence, kas centās sasniegt ātrus panākumus un tūlītēju labumu, cenšoties atrast ceļu Ķīnai, krasi novērsās no tradicionālās kultūras un pievērsa skatu Rietumu civilizācijai. Tomēr strīdi un pārmaiņas kultūras jomā saglabājās akadēmiskas polemikas ietvaros, neiesaistot valdības spēkus. Kad uzradās ĶKP, tā pacēla šos kultūras konfliktus līdz pašas partijas dzīvībai svarīgu jautājumu līmenim. Tādēļ ĶKP uzsāka tiešus uzbrukumus tradicionālajai kultūrai, pielietojot acīmredzami postošus paņēmienus, kā arī netiešus uzbrukumus, “pieņemot sārņus un atmetot būtisko”.

Nacionālās kultūras postīšana norisinājās vienlaicīgi ar “partijas kultūras” veidošanas procesu. ĶKP iznīcināja ļaužu sirdsapziņu un viņu morāles normas, tādējādi liekot tiem novērsties no tradicionālās kultūras. Ja pilnībā tiktu iznīcināta nācijas kultūra, līdz ar to izzustu arī nācijas būtība, paliktu vien tukša skaņa. Un tas nebūt nav pārspīlēti teikts.

Tajā pašā laikā tradicionālās kultūras iznīcināšana sagādājusi sabiedrībai neiedomājamus materiālus zaudējumus.

Tradicionālā kultūra augsti vērtē Debesu un cilvēku vienotību, kā arī harmonisku cilvēka un dabas līdzāspastāvēšanu. ĶKP izjuta nebeidzamu prieku, “cīnoties ar Debesīm un Zemi”. Šī ĶKP kultūra novedusi pie nopietniem apkārtējās vides postījumiem, kuru sekas šodien nogruvušas pār Ķīnu. Kā piemēru minēsim ūdens resursus. Ķīnieši, atteikušies no tradicionālajām vērtībām, saskaņā ar kurām “godprātīgs vīrs augsti vērtē labklājību, tomēr pieņem to atturīgi”, sāka nesaprātīgi izpostīt un piesārņot apkārtējo vidi. Šobrīd 75% no 50 000 kilometru Ķīnas upju nav piemērota zivīm; 33% pazemes ūdeņu bija piesārņoti jau vairāk nekā pirms desmit gadiem, turklāt situācija turpina pasliktināties. Lūk, kāda dīvaina aina reiz norisinājās pie Huaihe upes: bērnam spēlējoties ar naftu pārpilnās upes krastā, uzšķīlās dzirkstele, no kuras uzšāvās liesma piecu metru augstumā. No uguns apdega vairāk nekā desmit vītoli. Dzerot šādu upes ūdeni, nav iespējams nenaslimt ar vēzi vai kādu vēl neatpazītu slimību. Citas apkārtējās vides problēmas, tādas kā tuksnešu izplešanās un augšņu sasāļošanās Ķīnas ziemeļrietumos, kā arī rūpnieciskais piesārņojums industriāli attīstītajos rajonos – tas viss saistīts ar to, ka sabiedrība zaudējusi cieņu pret Dabu.

Tradicionālā kultūra augsti vērtē cilvēka dzīvību. ĶKP pasludina, ka “sacelšanās ir attaisnojama” un “cīņa ar cilvēkiem ir priekpilna”. Revolūcijas vārdā partija varēja nogalināt un badā nomērdēt desmitiem miljonu cilvēku. Tā ļaužu acīs cilvēka dzīvībai zuda jebkāda vērtība, kas veicinājis viltotu un indīgu preču pieplūdumu tirgū. Piemēram, Aņhuijas provinces Fujanā pilsētā daudziem veseliem zīdaiņiem attīstoties, rociņas un kājiņas pārstāja augt, ķermenīši kļuva vāji, palielinājās galva. Šādas saslimšanas rezultātā nomira astoņi mazuļi. Pēc veiktās izmeklēšanas atklājās, ka šo slimību izraisījis indīgs piena pulveris, ko bija izgatavojis negodīgs un alkatīgs ražotājs. Daži baro krabjus, čūskas un bruņurupučus ar hormoniem un antibiotikām, piejauc tehnisko spirtu alkoholiskajiem

dzērieniem, pagatavo rīsus, izmantojot tehnisko eļļu un balina maizi ar rūpnieciskiem balināšanas līdzekļiem. Astoņus gadus kāds ražotājs Henanņas provincē ik mēnesi izgatavoja tūkstošiem tonnu “pārtikas eļļas”, izmantojot izejvielas, kas satur kancerogēnas vielas – atstrādāto eļļu, no ēdienu atliekām iegūto eļļu un eļļu, kas iegūta no izbrāķētajiem baltajiem māliem. Indīgu pārtikas produktu ražošana Ķīnā ir plaši izplatīta, tiem nebūt nav gadījuma raksturs. Šajā ļaužu neapturamajā tieksmē gūt materiālus labumus savu lomu nospēlējusi kultūras izpostīšana un morāles pagrimums.

Atšķirībā no partijas kultūras absolūtā monopola un neiecietības, tradicionālajai kultūrai piemita ārkārtīgi spēcīga spēja apvienot. Tan dinastijas laikā līdzās daoismam un konfūcismam harmoniski eksistēja arī budisms, kristietība un citas Rietumu reliģijas. Ķīnas tradicionālā kultūra saglabāja atvērtību pret mūsdienīgo Rietumu civilizāciju un kultūru. Četri Āzijas “tīģeri” (Singapūra, Taivāna, Dienvidkoreja un Honkonga) izveidoja “jaunā konfūcisma” kultūras iezīmes. Šo valstu augstā attīstība pierāda, ka tradicionālā kultūra nevar būt par šķērslī sabiedrības attīstībai.

Tai pašā laikā, īstena tradicionālā kultūra vērtē cilvēka dzīvi, vadošies pēc iekšējās laimes, nevis pēc ārīšķīgā materiālā komforta. “Labāk, lai mani neviens nenopeļ aiz muguras, nekā mani vaigā slavē; es labprātāk vēlos mieru savā prātā, nekā ērtību ķermenī.” Tao Juaņmins (365.-427.)*⁷⁷ dzīvojis trūkumā, bet allaž saglabājis priecīgu prātu, viņš radis prieku, “plūcot ziedus pie austrumu dzīvžoga un iztālēm noraugoties dienvidu kalnos”.

Kultūra nesniedz atbildes uz jautājumiem, kā palielināt ražošanas apjomu vai kādai sociālajai sistēmai dot priekšroku. Drīzāk tai ir nozīmīga loma morāles vadīšanā un ētisku ierobežojumu noteikšanā. Atjaunot tradicionālo kultūru nozīmē atjaunot cieņu pret Debesīm, Zemi un Dabu, atjaunot cieņu pret cilvēka dzīvību un godbijību pret Dievu. Tas dos iespēju cilvēcei dzīvot saskaņā ar Debesīm un Zemi, mierīgi sagaidīt Debesu dāvētās vecumdienas.

⁷⁷ Tao Juaņmins (365.-427.), pazīstams arī kā Tao Cjaņs – viens no dižākajiem Ķīnas dzejniekiem.

